בס״ד

פרשת ״ויצא״

מתוך ״ליקוטי שמואל״

מלקט ועורך: ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

הגיליון מופיע באתר 'לדעת' וכן ניתן לקבלו לאימייל מדי שבוע על ידי שליחת בקשה. ,לeisikovits1@gmail.com

058-4852-443

אודה לכם אם תעבירו את העלון לאנשיכם או כתובות של נציג עלון. אשמח לקבל הערות מחכימות ובל"נ אשתדל להתייחס אליהם. גם רשות להדפיס / לחלק / להעתיק / לשמור. - בשעת הצורך הרשות נתונה לאמור מהדברים שבעלון אף שלא בשם אומרם. אבל הבא להדפיס וידפיס בשם אומרו. יביא גאולה לעולם. כמו כן יש אפשרות לקבל כל עלון בכל שפה כמעט שתרצו בתרגום של ווארד .

החיבור הראשון הופיע במסגרת
'מפעל ליקוטי שמואל'
"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו"
בשעה טובה ומוצלחת, בסייעתא דשמיא, רואה אור ספר חדש ומפעים:

ליקוטי שמואל – חומש בראשית

לאחר שנים של עיון, איסוף, ליקוט ועריכה, יוצא לאור ספר ייחודי המאגד –*סוף מעשה במחשבה תחילה* את **מיטב הקטעים, המאמרים, הסיפורים והמשלים** שהופיעו בעלוני פרשת השבוע בשנים האחרונות. דברי חן ושכל טוב, שנבחרו בקפידה וערוכים בטוב טעם, כדי להחיות את הלב ולהאיר את השולחן.

מתוכן הפרקים: רעיונות מאירי עיניים לפרשיות השבוע • משלים מעוררי מחשבה • סיפורים נוגעים ללב • פנינים להעשרה ולהעברה בשולחן שבת

מתאים ללימוד אישי, למסירת דבר תורה ולשיחה משפחתית

ערוך ומוגש בעמל רב על ידי הרה"ג **שמואל אייזיקוביץ** שליט"א

כעת למכירה במחיר שווה לכל נפש –כרך ראשון על **חומש בראשית**

60 ש"ח בלבד

להזמנה:
https://dash.bookpod.co.il/product/2231

פרשת ויצא

תמימות איננה ערך אצל רמאים (הרב שלמה הלוי שליט"א)

63 שנה יעקב אבינו היה איש תם יושב אוהלים. והנה במפגש עם רחל הוא אומר לה - "ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא" (בראשית כט יב), מבארת הגמרא (מגילה יג:) את הדו שיח שהיה בניהם : אמר יעקב לרחל - התחברי עימי, אמרה לו , כן: אבל יש לי אחות גדולה ממני ואני יראה מאבי שהוא רמאי. מיד "ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא" ברמאות . מה רצה המדרש ללמדנו בהנהגת יעקב סמל התמימות ? כאן רצו רבותינו ללמדנו : שתמימות היא מעלה נשגבה, אך במקום של רמאים יש לנהוג כפי הנאמר בשמואל (ב כז כב) "עם נבר - תתבר ועם עיקש - תתפל".

בין תלמידיו של החוזה מלובלין היה אחד שבלט בתמימותו הקיצונית. התמימות באה לידי ביטוי בכך שחילק את כל ממונו לעניים שפקדו את חצרו של החוזה, את האוכל שקיבל העניק לאחד ואת נעליו חלץ בשביל האחר. משמע זאת הרב קרא לו והוכיחו על מעשיו שהרי חז"ל לימדונו: " שהנותן לצדקה – לא ייתן יותר מחמישית מנכסיו" (כתובות נ .) וכיצד אתה מחלק ללא משים !? השיב התמים לרב : שכל הסיבה שחכמים קבעו זאת כדי שלא יהפוך הנותן בעצמו לעני ויצטרך לבריות, אבל אני מקיים את הפסוק: "תמים תהיה עם ה' א-לוקך –" אני לא דואג למחר ...

בבת צחוק ניכרה על החוזה מלובלין והוא אמר: "תמימות היא מעלה גדולה וחשובה אך מה לעשות שבהגדה של פסח דווקא החכם זוכה למקום הראשון ואילו התם נדחק לסוף"...

התלמיד נדהם למשמע התשובה והעז לשאול: והרי יעקב אבינו היה איש תם !? ענה הרב בכובד ראש: יעקב השתבח בכך שהיה "איש תם" ולא "תם". התלמיד לא הבין את ההבדל והרב

המשיך: כלומר הוא היה בעלים על התמימות, כשצריך הוא התהלך בתמימות אך כשנתקל עם לבן הארמי=הרמאי ידע יעקב לעמוד על שלא ולא לתת לחמיו לעשות לו תכסיסי נוכלות ...

אין ספק שתמימות מעלה נשגבה היא, אבל אין לה ערך אצל הרמאים ...

שבת שלום ומבורך

ממש לידך **(גד שכטמן)**

חיליק לא האמין למראה עיניו. אבא שלו, שממנו נפרד לפני שנתיים בסך הכל, הולך כפוף על מקלו כאילו חצה זה מכבר את גיל הגבורות. אמנם אביו שיחיה חגג את יום הולדתו השבעים, ואפילו חיליק, שלא היה במשך שנתיים ימים בארצנו הקטנה, מבין שהגיע הזמן שאביו יסתובב עם מקל הליכה, הגיל עושה את שלו. גבו השחוח של אביו - ששיווה לו עוד עשר ושתים-עשרה שנות חיים - בהליכתו האיטית ובפניו הנפולות ארצה, משל אומרות הן לאדמה תיכף נגיע גם אנו לתוכך, ניקר כיתוש במוחו של חיליק שחיפש בנרות תרופה שתאפשר לאביו לזקוף את גבו.

לאחר השקעה לא פשוטה ובדיקות אין-ספור אצל רופאים אורתופדים, רופאים טבעונים ובאבות מאחזי עיניים שהבטיחו להצמיח לאביו גב ובטן חדשים גם יחד, הגיע חיליק לרופא מפורסם וידוע. הרופא נעץ באביו של חיליק מבט וביקש מחיליק לעזוב למספר דקות את החדר, בהן הוא יטפל באביו. שתי דקות חלפו וחיליק נכנס לחדר כשפני אביו – שלשם שינוי לא היו מורכנות – זרחו באושר. חיליק נרגש כולו שאל: "כמה מגיע לך פרופסור?". אבל הפרופ' רק חייך בקצה שפמו והניף ידו בביטול, לא מגיע לו כסף. חיליק התעקש: "לפחות תספר לי מה עשית". והפרופסור אילפו בינה: "נתתי לו מקל יותר גבוה, הוא לא היה צריך להתכופף עוד"...

במנוסתו מעשו אחיו הרוצה להורגו, מגיע יעקב כמעט עד לחרן, הוא נזכר שעבר ליד בית-אל ומחליט לחזור להתפלל במקום שהתפללו אבותיו. הקב"ה שמח מאוד בהחלטתו של יעקב ומסייע בידו להגיע תוך דקות ספורות על ידי 'קפיצת הדרך'. תפילתו של יעקב מסתיימת מיד עם שקיעת השמש, ששקעה מוקדם מן הרגיל, כדי שייאלץ יעקב גם ללון במקום. הוא חולם את חלומו המפורסם בו מלאכי א-לוקים עולים ויורדים בסולם. אחד הצדיקים בדור הקודם, האדמו"ר רבי אברהם מרדכי אלתר מגור זצ"ל, ישב באחד הימים ללמוד עם בן זקוניו רבי פנחס מנחם, בלימודם הגיעו האב והבן לחלומו של יעקב על הסולם והמלאכים, והאב שחפץ לראות עד כמה נבון ופיקח בנו – החל לשאול אותו שאלות לחידוד: "אמור נא לי", שאל רבי אברהם מרדכי, "אם יעקב ראה את מלאכי השרת עולים ויורדים בסולם, מדוע לא טיפס אף הוא והעפיל מעלה עימם?". הבן חייך: "אבא, זה היה רק חלום". "נכון בני, היה זה חלום בלבד", הוסיף האב הגדול

להקשות, "אבל במה שחולם אדם בלילה טמונים לא מעט מהרהורי ליבו ביום, האם יעקב אבינו לא שאף בחלומו להיות גבוה יותר מדרגתו העכשווית?". הרהר פנחס מנחם וענה בשנינות: "בפסוק הבא עונה התורה מדוע לא טיפס יעקב אף הוא בסולם, שכן מיד לאחר מכן כתוב 'והנה ה' ניצב עליו' – אם הקב"ה לידו, מה לו כי יטפס לחפשו במקום אחר"... רבי אברהם מרדכי נהנה מאוד מתשובתו של הילד והבליע חיוך של סיפוק מחכמתו.

***

אחד הסיפורים המוכרים לכולנו, הוא על היהודי רבי אייזיק מקראקא, שחלם באחד הלילות שמתחת לגשר בעיר פראג נמצא אוצר גדול הממתין ומחכה לו. מאמץ גדול השקיע ר' אייזיק כדי לחפור מתחת ליסודותיו של הגשר ולהגיע לאוצר, אך קצין צבאי שתפסו 'על-חם' געֵר בו. לשמע סיפורו של היהודי, פרץ הקצין בצחוק גדול: "גם אני חלמתי שמתחת לביתו של יהודי בשם אייזיק, המתגורר בקראקא, יש אוצר גדול מתחת לתנור ביתו. כלום אלך להתרוצץ כעת ולנתץ את תנורו?!". אייזיק קלט את הרמז ואץ לשבור את תנורו ולמצוא את האוצר שתחתיו.

לא אחת חשבנו להעפיל בעזרה לזולת ובסיוע שנגיש לו; עשרות פעמים הבטחנו לעצמנו להיות טובים יותר לבני המשפחה בכך שנגשים את רצונם באיזה רעיון מיוחד; אפילו ביחס לעצמנו החלטנו להיות טובים יותר ולאמץ לנו התנהגות מיוחדת ומרשימה. האמת היא שהסובבים אותנו אינם מצפים ממנו להתנהגות מופתית [גם הם בני אדם כמונו], הם כמהים לחיוך והארת פנים. בני המשפחה לא מצפים מאתנו לתפקד כמגשימים חלומות', אלא רק שנבין טיפה לליבם. וכמובן שגם אנחנו לא זקוקים 'לקפיצת הדרך' ברשימת העבודה העצמית שלנו, רק להתמקד בנקודות הקטנות וללטשן.

טרם שנעפיל ב'חלומות' לגבהיי מרומים, נזכור את הקרקע עליה אנו עומדים. כי האוצר הזה נמצא ממש על פני הגשר.

ויצא יעקב (אורות הגבעה עלון 107)

ויצא יעקב - לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו? אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם, פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה.

וכתב גאון אחד ז"ל, שאמנם כן, רק יציאת צדיק מן המקום עושה רושם, כי לכאורה הרי הביאה קודמת ליציאה ומקודם היה צריך הכתוב להשמיענו איזה רושם עושה הצדיק בביאתו ובשהייתו בעיר. אבל באמת, אין הצדיק עושה רושם כ"כ בביאתו ומכש"כ בשהייתו בעיר כמו ביציאתו. רק אז ביציאתו נזכרים שבזמן שהוא בעיר, הוא הודה, הוא זיוה, הוא הדרה, ואפשר לו

להצדיק שיהיה כמה עשרות שנים בעיר ואין איש שם על לב אבל כשיצא יציאת צדיק עושה רושם. וזהו שנאמר "ולא יסף עוד מלאך ד' להראות אל מנוח ואל אשתו אז ידע מנוח כי מלאך ד' הוא" רק אז ולא קודם כשישב אצלו, כי מנוח ע"ה היה כידוע ע"כ.

ואני מוסיף גם מוסר ההשכל שצריך להפיק הוא להעריך ולייקר את כל הסובבים אותנו ולנסות כל הזמן להסתכל עליהם בעין טובה לחפש את מעלותיהם הרוחניות ויקרות נפשם ולא לחכות על "שהצדיק יצא מהעיר" שיעשה בנו רושם. הרושם יכול להיעשות כבר עכשיו, ובנו תלוי.

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (כח, ד)

מרן הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל : שני דיני "כיבוד אב ואם" היו לו ליעקב . צוואת רבקה וציווי יצחק. אך חלוקים הם ביסודם. מטרת רבקה – בריחה. מטרת יצחק – נישואין בחרן . לפי זה, לגבי רבקה, קיום הדין הוא היציאה מבאר שבע (חרן, הייתה רק היכי תימצי .) אבל לגבי יצחק, קיום הדין הוא ההליכה לחרן. לפיכך נאמרו שני הקיומים, גם "ויצא יעקב מבאר שבע", גם "וילך חרנה."

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח,י) **(הרב צ. מנדלסון)**

ומפרש רש"י כאן בשם המדרש: "לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה וכו' יצא משם פנה הודה וכו'".

ולכאורה יש לעיין מדוע דווקא פה מוזכר יסוד זה של יציאת צדיקים עושה רושם ומדוע לא מוזכר זאת אף פעם אצל אברהם ויצחק? ויותר קשה, הרי עדיין נשארו צדיקים בעיר שהרי יצחק ורבקה עדיין נשארו במקום א"כ עדיין יש הדר בעיר? אמנם על השאלה השנייה כבר מתרץ ר' ישמעאל במדרש שאינו דומה זכות צדיק אחד לזכות של צדיקים, אבל עדין יש לבאר את שאלתינו הראשונה. והנ"ל ששאלה האחת מתורצת בחברתה שמכיוון שנשאר צדיק בתוך העיר (יצחק) בגלל זה יציאת צדיק עושה רושם כי יצחק שנשאר בעיר הוא הצטער על עזיבתו של יעקב ולכן היה רושם אבל כשאברהם עוזב את מצרים אין המצרים הרשעים מצטערים ולכן אין רושם.

ויצא יעקב מבאר שבע, וילך חרנה (כח,י) **(אשר לורבר)**

בדרך כלל, אם עיקר המטרה של אדם היא להגיע למקום מסוים, לא מציינים מאיפה הגיע אלא רק לאן הגיע. לדוגמא: "פלוני טס למזרח". אין זה משנה שהוא עזב את נס ציונה וטס למזרח. מאידך, אם המטרה של אותו אדם הייתה לעזוב מקום מסוים לא נציין לאן עזב. לדוגמא: "פלוני

עזב את הבית בכעס". לא נציין לאן עזב. אצל יעקב נזכר מאין יצא ולאן הלך, א"כ נשאלת השאלה למה ?.

התשובה נעוצה בכך שרבקה אמרה ליעקב בפרשה הקודמת: "הנה עשיו אחיך מתנחם לך להרגך קום ברח לך אל לבן אחי חרנה" (כז, מב) אם כן עיקר הכוונה היא לברוח מבאר שבע. אולם יצחק אומר ליעקב: "קום לך פדנה ארם וקח לך משם אשה מבנות לבן.." (כח, ב) ורואים שעיקר הכוונה ע"פ יצחק היא להגיע לחרן, לקחת אישה. וזהו שכתוב: "וישמע יעקב אל אביו ואל אמו" קיים צווי שניהם ולכן נאמר: "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה".

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח,י) **(אשר לורבר)**

הסבר נוסף לכפילות הלשון: היציאה מבאר שבע הייתה מידית ואילו ההליכה לחרן הייתה מאוחרת יותר. יעקב שידע שממנו יצאו 12 השבטים, חשב לחנך את ילדיו סמוך למקום מושבו של אביו, יצחק, אך הנסיבות אילצו אותו לצאת מבאר שבע לחרן. הוא ידע שיהיה זה לא פשוט כלל לחנך את ילדיו ברוח אברהם ויצחק, שרה ורבקה. לכן, בדרכו לחרן עצר בבית המדרש של שֵׁם ועֵבֶר, הצטייד במשך 14 שנה בידע רב ובמידות טובות והכין עצמו להתנהגות נאותה בבית לבן הארמי ולחינוך צאצאיו.

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח,י) **(הרב אליהו בורכוב)**

שואל רש"י: מפני מה הזכיר הפסוק את יציאתו של יעקב, האם לא עיקר המעשה ללמדנו להיכן הלך? אלא מתרץ רש"י מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה והוא הדרה. יצא משם פנה הודה פנה זיוה ופנה הדרה.

כל ימיו השתוקק ה"חפץ חיים", לעלות ולהשתקע בארץ ישראל. היה זה חלומו הגדול לזכות ולהתגורר בארץ הקודש. פעם אחת עשה מעשה וקבע תאריך בו יעזוב את ראדין, ואף דירה הוכנה לו בארץ ישראל בעיר פתח תקוה. ניסו בני הקהילה להניא אותו ממחשבתו זו ואף מקהילות סמוכות שלחו שליחים שידברו על ליבו, אולם מאומה לא עזר וה"חפץ חיים" נותר איתן בדעתו. כאשר נודע הדבר לגאון רבי חיים עוזר גרודיזנסקי, הזדרז ונסע לראדין, שם מיהר אל ביתו של ה"חפץ חיים" וכאשר נפגשו השניים פתח רבי חיים עוזר והסביר ל"חפץ חיים" את ההשפעה העצומה שיש לו על כל יהודי ליטא ופולין, וסיים רבי חיים עוזר את דבריו באומרו: יש לדעת כי כאשר הסבא מסב אל השולחן, מתנהגים הנכדים ביראת כבוד!... כאשר שמע ה"חפץ חיים" את הרמז ביטל את נסיעתו.

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה". (שש באמרתיך)

אמרו חז"ל במסכת סנהדרין צה, כתוב "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה "וכתוב "ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש", כאשר הגיע יעקב אבינו לחרן אמר: אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי בו? רצה לחזור, כיון שהרהר בדעתו לחזור קפצה לו הארץ מיד ויפגע במקום .

לכאורה קשה, הרי יעקב אבינו היה במצב של סכנת נפשות . אליפז רדף אחריו ורצה להורגו. גם עשיו רצה להרוג אותו והוא נכנס לחמי טבריה וה' עשה לו נס והצליח לברוח .כל זאת מלבד היותו בדרך לביתו של רוצח הלא הוא לבן הארמי שבקש לעקור את הכל . ההשתדלות הראשונה שכל יהודי היה עושה במצב כזה הוא תפילה! איך יתכן שיעקב אבינו עבר על פני ירושלים ולא התפלל? איך יתכן שהוא הגיע עד הגולן ורק אז נתן דעתו שלא התפלל במקום שהתפללו אבותיו ?שמעתי הדגשה נפלאה המבארת את העניין : יש כאלו שנוסעים לירושלים לצורך ענין מסוים, ואגב זה מנצלים את ההזדמנות וקופצים לכותל: "אם כבר אני בירושלים, ויש לי חור של שעה - אקפוץ לכותל ..." הכותל איננו אתר תיירות שקופצים לשם לביקורים. לכותל נוסעים במיוחד כדי להתפלל !

יעקב אבינו עבר בדרכו בירושלים ליד מקום שהתפללו בו אבותיו, והוא היה זקוק לתפילה, אבל להתפלל כבדרך אגב , שבמקרה עברתי כאן - זו לא תפילה. כשהגיע לרמת הגולן בדרכו לחרן אמר "אני זקוק לסיעתא דשמיא! ברצוני לחזור במיוחד למקום שהתפללו בו אבותי, ולהתפלל שם". משנתן דעתו לחזור – קפצה לו הארץ !

כתוב כאן יסוד גדול: מתי ארעה לו קפיצת הדרך? כאשר הוא נתן את דעתו לחזור !! אדם צריך להרים את הרגל - לעשות את הצעד הראשון . אבל אדם שיושב במקומו ואומר "אני רוצה מאוד ללמוד תורה, אני רוצה מאוד לקיים מצוות, אני רוצה מאוד להתחזק" - אבל אינו עושה את הצעד הראשון – לא יזכה לקפיצת הדרך.

ויצא יעקב מבער שבע וילך חרנה... ויחלום... (כח,י-יב) (מתוק מדבש)

בפסוקים הללו מובאים שבע פעולות והם: ויצא, וילך , ויפגע, וילן, ויקח, וישם, וישכב. והפעולה השמינית היא ויחלום... והנה ה' ניצב עליו . וזה בא ללמדנו (באר הפרשה) כי האדם בעולם הזה חושב שהוא זה שפועל בכל שבעים שנות חייו בעולם. הוא חושב שהוא יוצא, הולך, פוגע, לוקח וכו ...' אבל באחרית ימיו, לפני יציאת נשמתו, האדם מבין שהכל היה בסך הכל חלום ודמיון ואת הכל עשה הקב"ה . ולמדנו מכאן דבר נוסף: שככל שנגיע מוקדם יותר בחיינו למסקנה שהכל דמיון ואת הכל עושה הקב"ה ולא אנחנו , אז נזכה מיד להשראת השכינה במעשי ידינו, כי מיד אחרי 'ויחלום' נאמר 'והנה ה' ניצב עליו'...!

"וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם... וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו..." (כח, יא) **(לבושי יוסף)**

פירש רש"י "וישם מראשותיו": עשאן כמין מרזב סביב לראשו, שירא מפני חיות רעות. וצריכים אנו להבין, אם יעקב פחד מפני חיות רעות, מדוע פחד על ראשו דווקא, הרי על כל גופו היה לו להגן מפני אותן חיות? עיין בזה בליקוטי שיחות שאמר בזה רעיון נפלא, כי ידועים דברי הרמב"ן שמעשה אבות הוא סימן לבנים, וכלחלום הזה וכל גלויות יעקב, סימן הן לבנים, והכוונה כאן כי כשילכו ישראל בגלות, יפחדו מחיות רעות - אלו דעות רעות והשקפות רעות, פן יכנסו בראשם דעות מינים ואפיקורסים, שמא חס וחלילה תתבלבל דעתם, וזאת הסכנה תהא על כל הגוף, לכן יעקב אבינו, ביודעו את המצב, לקח 'מאבני המקום' - אבנים קדושים של בית המקדש, להגן על הראש (משכן הנשמה והדעת), כי עליו עיקר הפחד. ואז, כאשר השכל שמור, אין חשש מחיות רעות, ועם ישראל חי וקיים בקדושתו ובטהרתו.

"ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו", גם האבנים בבית צריכות להיות טהורות, האבנים - הצלחות והשולחן, זה האבן אשר שמתי מצבה יהיה בית א-לקים - האבנים הרהיטים הכל צריכים לשמש בית א-לקים. על דרך מה שאמר הכתוב "וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' " (יחזקאל מא, כב), בשעה שאדם יושב ואוכל, עליו לדעת כי השולחן קולט כל דיבורו אשר מדבר, ואשרי האדם ששולחנו קולט דברי תורה הנאמרים עליו בשעת הסעודה, כי לעתיד, יביאו את השולחן לפני ה', ויביע כל מה שקלט כמו שכתוב וידבר אלי זה השולחן. אשרי מי שהשולחן שלו יביע דברי תורה לפני ה' וחס וחלילה שלא יהיה להיפך ואשרי הזוכה.

כותב ה'כלי יקר' על הפסוק "אם יהיה א-לקים עמדי וגו' " חלילה לומר, שהיה ליעקב ספק לגבי קיום הבטחת ה' יתברך, כי כבר אמר לו א-לקים "והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך", ועל כן, בוודאי שיעקב לא ביקש כלל על שמירת הגוף, אלא ביקש עכשיו על שמירת הנפש מן החטא"...

מסופר שבעיר בריסק בחיי הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל (שהיה המרא דאתרא), היה דרשן לרבים שהיה מושך לב האנשים בדרשותיו, אבל הצרה הייתה, שהיה מכניס דעות פסולות בדרשותיו, וחלק על רבותינו הראשונים. על אדם שכזה כתב הרמב"ם, שהוא נחשב למין, מכיוון שהוא כופר בתורת אבותינו, כי מפרש פירושים נגד התורה הקדושה. ביקש הדרשן הנ"ל מרבי חיים מבריסק, לדרוש לכל אנשי העיר ולא הרשה לו הרב. אמר אותו דרשן: יודע אני מדוע אינך מסכים שאדרוש בעירך, אבל אני מבטיח לך שבדרשתי אזכיר רק פירושים של רבותינו הרמב"ן, ואור החיים הקדוש, וכדומה, ולא אוסיף על דבריהם משלי. רבי חיים עמד על שלו, כשראה הדרשן כך הפציר הרב ואמר: בשבועה, שלא אוסיף דברים משלי. אמר לו רבי חיים: בא ואסביר לך בדרך משל, מדוע איני מסכים שתדרוש. כידוע, אסור לאכול אבר מן החי, ורק אם ישחטו את

הבהמה כראוי, אפשר לאכלה. אבל אם יבשלו את הבשר בסיר שבשלו בו בשר טרף, הרי האוכל נאסר למרות שהבשר נשחט כראוי, כן הדבר אצלך. אתה מבקש לומר מדברי רבותינו, כולם קדושים על טהרת הקדושה, אך הצרה היא שהם יוצאים מפה לא טהור, לכן נאסרים כל דברי התורה, כי מלבד שלא ישפיעו על הציבור לטובה, גם תושפע עליהם חלילה רוח טומאה מכאן יש ללמוד, שככל שהמלמד ספוג בתורה וביראת שמים, כך תהיה ההשפעה גדולה עבור התלמידים. ואכן, בדור שעבר היו בוחרים צדיקים וקדושי עליון ללמד התינוקות.

וסיפר הרה"ג רבי משה צדקה שליט"א (ראש ישיבת פורת יוסף גאולה) כי אותו לימד הצדיק המקובל רבי אפרים הכהן זצ"ל, ובהיותם ילדים, היה אומר להם הרב ז"ל "אנו לומדים כדי להקים שכינא מעפרא" ולמרות שהילדים לא היו מבינים את פשר הדבר, כשגדלו זכרו טוב טוב את אותן המילים שיצאו מפה קדוש...

ואמר רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל, שעשרים שנה לקח לו כדי לעקור השקפה לא טובה ששמע פעם מאדם רשע. אם אדם ענק שכזה אמר כך, קל וחומר אנו, שלא בריאים בנפשנו עלינו להקפיד לבל נושפע משום השקפה שאינה טובה, כמו שיעקב אבינו הקיף אבנים סביב ראשו להישמר מדעות והשקפות לא טובות.

"ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו" (..."סיפורים וליקוטים)

שני בעלי בתים בעיר סלונים באו להתדיין אצל רבי איזיל חריף. נמשכו הדברים ימים רבים ואף אחד מבעלי הדין לא רצה להגיע לעמק השווה. אמר להם רבי איזיל בלשונו החריפה: "חז"ל אמרו , שיעקב אבינו הניח שתים עשרה אבנים למראשותיו ולבסוף עשה הקב"ה מהן אבן אחת, מפני שכל אחת אמרה עלי יניח צדיק את ראשו. ומדוע לא ניסה הקב"ה לפשר בין האבנים , כגון שיישן יעקב על כל אבן זמן מועט? אלא מכאן , שקשה לדון עם אבנים , וביניהם לא תמצא שום פשרה...

יגיע כפיך ולא ראשך (פניני החסידות – ויצא)

על הפסוק "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו" (פכ"ח, פסוק יא) – פירש רש"י: "עשאן כמין מרזב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות".

וצריך להבין, מדוע הקיף יעקב רק את ראשו, והרי ממה נפשך: אם היה לו בטחון בהקב"ה שהחיות לא יזיקוהו, מדוע הקיף את ראשו, ואם לא רצה להזדקק לניסים למעלה מהטבע מדוע לא הקיף גם את שאר הגוף?

ויש לבאר זה בעבודת השם: כתיב "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך". אשר פסוק זה מבאר האופן הנרצה בהתעסקות בפרנסה – שצריך להיות "יגיע כפיך" דווקא, ולא "יגיע ראשך". כלומר: ההתעסקות בענייני הפרנסה צריכה להיות רק בידיו, "כפיך", ואילו הראש, היינו הכוחות הנעלים –צריכים להיות מונחים בתורה ועבודה. וכשעבודתו היא באופן כזה, אזי מובטחת ההצלחה – "אשריך וטוב לך". ולכן, כאשר הלך יעקב לחרן ע"מ להקים בית ולהתעסק בענייני פרנסה, הקיף את ראשו. כדי שעיסוקו בענייני העולם ופרנסה יהיה עם הידיים והרגליים בלבד, אך ראשו יהי' שמור, ויהיה מונח רק בתורה ומצוות, ולא יהי' טרוד כלל בהעסקה בענייני העולם.

ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו (כח,יא) (הרב צ. מנדלסון)

בפרשתנו מופיעים שני פסוקים: "...ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו..." (כח-יא) "...ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אותה מצבה... "(כח-יח)

לכאורה יש כאן סתירה: אם יעקב לקח "אבנים" (לשון רבים) ושם מראשותיו, כיצד זה נאמר לאחר מכן שהוא לקח את "האבן" (לשון יחיד) ששם מראשותיו? אלא, אומר המדרש, האבנים רבו ביניהן, על מי יניח יעקב את ראשו, כל אחת ואחת אומרת: 'עלי יניח הצדיק את ראשו'. נקבצו כל אותן האבנים למקום אחד והפכו לאבן אחת, עליה ישן יעקב ונפסקה המריבה. מכאן, שאחדות היא המפתח לחיים שלווים ולשלום.

בחלומו ראה יעקב: "...סלם מצב ארצה וראשו מגיעה השמימה..." (כח-יב). הסולם שראה יעקב הוא סולם על טבעי, המונח על הקרקע אך מגיע עד השמים. לשם מה הוא זקוק לבסיס ארצי?

יעקב אבינו, ידע על הבטחת ה' לאברהם בברית בין הבתרים והיה בטוח שהבכורה מגיעה לו. הוא קיבל ברכה מאביו יצחק: "ויתן לך הא-לוקים מטל השמים ומשמני הארץ..." (כז-כח). אך אז, כש"ראשו מגיע השמימה", הוא נאלץ לברוח מעשו אחיו, בודד ועזוב ורק מקלו בידו, סולמו "מוצב ארצה". החלום רומז על קורות יעקב בבית לבן - במשך 20 שנה היה רועה את צאן לבן והתעסק בדברים "המוצבים ארצה" ועם זאת לא למד מדרכיו אלא נשאר נאמן לחינוך אותו ספג בבית אביו ולתורה שלמד בבית מדרשו של שם ועבר. היה עם "רגליים על הקרקע" אך ראשו הגיע עד השמים.

חלום הסולם מלמדנו על הקשר בין שמים לארץ. עלינו להיות מעורבים בין הבריות בחיים הארציים ועם זאת לעבוד על המידות ולנהוג בדרך התורה, בבחינת: "בכל דרכיך דעהו" - דווקא דרכיך שלך כי התורה מקיפה את כל החיים, הפרטיים והציבוריים. אם תעבוד על המידות

הארציות (הגשמיות) בכל דרכיך, ייתן לך ה' את הכח לעלות בסולם השמיימה ולהיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש" כדבר ה' במעמד הר סיני.

ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא (כח,יא)

כוחה של החלטה וקבלה

הנה יעקב אבינו הולך לחרן. דרך מלאה סכנות, גשמיות ורוחניות. עשיו אורב לו בדרך, לבן ממתין לו לרמותו. הוא הולך לנכר, לגלות, לבית מלא תרפים. מה מחכה לו? מה מצפה לו?

הקב"ה מבקש להרגיעו ולנחמו, לבשרו. שלא ידאג, שלא יפחד. לבשרו, שזרעו יהיה כעפר הארץ, ויתברכו בו כל משפחות האדמה. לומר לו, שהארץ תהיה שמורה לו ולזרעו. ולהבטיח, שהוא לא יעזבנו עד שההבטחות יקוימו. אלו הבטחות נפלאות! ובכן, האם הקב"ה מתגלה אליו ומבטחו? לא! הקב"ה מניח לו ללכת לחרן, בלי ההבטחות! מה מפעיל את הכל?

יעקב אבינו יוצא מבאר שבע, עולה בנגב, חוצה את מדבר יהודה, עובר את השומרון, את עמק בית שאן, את הגליל התחתון, עולה לרמת הגולן, מגיע עד חרן ומן השמיים לא אומרים לו מילה! בדרכו הוא עובר על פני הר המוריה, מקום המקדש, ולא רמזו לו שיש עבורו כאן בשורה, שיש מסר, נבואה. מדוע? אומר המדרש: "הוא לא נתן אל לבו להישאר שם ולהתפלל האם מן השמיים יעכבוהו? לא. לא עכבו אותו. הוא הגיע עד חרן. והיה יכול להמשיך ולבוא אל לבן, ולשאת את בנותיו, ולהפסיד חלילה את כל הברכות הללו, את הכתרים הנישאים, את הנבואה המרוממה.

איך בכל זאת הוא זכה לזה? כאשר הגיע לחרן הוא עשה חשבון נפש, הרהר בלבו: "כלום יתכן שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותיי, ולא התפללתי בו?" הרהור של חרטה. כמה הרהורי חרטה עוברים בלבנו, על דברים שהיו צריכים להיעשות ולא נעשו, או שלא נעשו כהוגן. ומה אנו אומרים? חבל, ודי. בפעם הבאה, נשלים. אבל יעקב אבינו לא נהג כך. הוא הסתובב כדי לחזור! נורא הדבר: הוא היה מוכן ללכת חזרה עד רמת הגולן, לרדת רגלי לגליל, לחצות את השומרון ולהסתכן במלכודת של עשיו הזועם, המחכה לו! כדי לתקן משגה! ואז אירע הכל, הדרך קפצה לו, הר המוריה נעתק ממקומו ובא לבית אל, והוא לן במקום, וזכה במחזה הנבואה, ובהבטחות הנשגבות, ובכל הכתרים. ומדוע? משום שהוא היה מוכן לחזור, לצעוד! צעד אחד והכל קורה!...

מי יודע כמה הפסדנו, בגלל שלא צעדנו את הצעד? כל אחד והצעד שלו. כי בשמיים מחכים לצעד, לצעד אחד. ל"פתחו לי פתח כחודו של מחט"! נדע זאת לפעם הבאה. לא להסתפק בהרהור, בפליאה, בחרטה. אלא לפסוע ואז הכל יבוא לקראתנו. כי לפסיעה הזו מחכים!

הצעד הראשון הנדרש מהאדם יכול להיות קטן ביותר. חז"ל למדונו: "פתחו לי פתח כפתחו של מחט..." אף כאן אצל יעקב אבינו די היה ב"יהיב דעתיה למיהדר"! החלטה גרידא כבר זימנה לו סייעתא דשמיא שלא כדרך הטבע, והוא זכה לקפיצת הדרך. וכשהגיע למקום, שינה הקב"ה סדרי בראשית והחשיך את היום מוקדם יותר, כדי שיעקב יישן במקום ההוא ויזכה להתגלות ה' בחלומו. בהתגלות זו הבטיח לו הקב"ה דברים נשגבים הנוגעים לו באופן פרטי ולעם ישראל לדורותיו. את כל זה היה מפסיד, לכאורה, אלמלא התעורר לשוב, ולכל זה זכה על ידי החלטה לשוב על עקביו. החלטה ברורה כזו מהווה פתח כפתחו של מחט ומקנה לאדם את התואר של "הבא להיטהר". ומכוחה זכה יעקב לסייעתא דשמיא במידה גדושה ביותר.

אחד הרבנים בארצות הברית שמתפקידיו הרבניים היה לבוא פעם בחודש לאחד מבתי הסוהר הגדולים באזור מגוריו לחזק את אחינו בני ישראל השוהים שם, סיפר. ששנה אחת הוא בא לבית הכלא בערב יום ראש השנה ודיבר עם האסירים על מהותו של היום הגדול והנורא "ראש השנה" שהוא יום הדין לכל באי עולם וכל מה שקורה לאדם במשך השנה – הכל הוא תוצאה של מה שנגזר עליו בראש השנה. בתוך דבריו הביא את עצתם של חכמי ישראל שהרוצה לצאת זכאי ביום הדין אפילו אם רח"ל לא הרבה במעשים טובים בשנה החולפת, ולא זכאי שיגזרו עליו גזירות טובות רח"ל, אם יקבל על עצמו קבלה טובה, אפילו קבלה אחת! קבלה טובה זו תעזור לו לזכות ביום הדין. בסיום הדרשה, ביקש הרב מהאסירים לשבת חמש דקות עם עצמם בשקט, ושכל אחד מהם יקבל על עצמו לקיים איזו מצווה אפילו קטנה ביותר אבל בשלמות כל החיים, בזכות זה יזכה להיכתב ולהיחתם לשנה טובה ומתוקה. היושבים בבית הכלא היו רובם ככולם רחוקים משמירת תורה ומצוות, ע"כ הדגיש הרב בדרשתו שאפילו מצווה הכי קטנה תתקבל בשמיים כדבר גדול מאוד.

לאחר הדרשה ניגש אל הרב אחד האסירים בשם קארל ואמר, שהוא קיבל על עצמו את מצוות שבת, אך הוא לא יודע מה ואיך לקיים זאת. כששמע הרב את קבלתו ניסה להניאו מכך היות ולא קל לקיים את המצווה הזו מחמת פרטיה ודקדוקיה הרבים, בפרט ליהודי כ"כ רחוק משמירת תורה ומצוות. ע"כ ניסה הרב להניאו מכך, ואמר לו, למה לך לקבל כזו מצווה מורכבת, קח איזו מצווה קלה ככיפה, ציצית וכד'. אבל קארל בשלו, שמעתי פעם על שבת, והחלטתי שאת המצווה הזו אני מעוניין לקבל על עצמי, אפילו אם זה קשה, מכיוון שקיבלתי על עצמי ברצינות לקיים את מצוות שבת, אני לא חוזר בשום אופן מקבלתי, השאלה שלי רק, כבוד הרב, איך לקיים זאת? כשראה הרב את נחישותו לקיים את קבלתו, אמר לו הרב, אני אשיג לך בעזרת ה' ספר על הלכות שבת, ומכיוון שקארל לא ידע לשון קודש רק אנגלית ע"כ קנה לו הרב את הספר של הרב שמעון היידה מליקוואד על ל"ט אבות מלאכות באנגלית ושלח לו את הספר לבית הסוהר.

בראש חודש חשוון כשבא הרב לתת את דרשתו החודשית התבונן בפני האסירים, והנה הוא לא רואה את קארל ביניהם, שאל הרב איפה קארל? מה הרב לא יודע, סיפור נורא ומופלא התרחש עמו, אמרו האסירים, ביום שהוא קיבל את הספר על הלכות שבת שהרב שלח לו, הוא התחיל ללמוד בזה בהתמדה וברצינות, אבל ככל שלמד יותר ראה שהוא יודע פחות, ואינו יכול לקיים את מצוות השבת כהלכתה עד שלא ידע את הספר ישר והפוך, ע"כ החליט שעד שהוא לא ידע את הספר הזה ישר והפוך לדעת מה מותר ומה אסור, הוא הולך להישאר בשבת בחדרו ולא לעשות כלום כל השבת כדי שלא יכשל ח"ו באיזו הלכה שאינו יודע – שלא יפר ח"ו את קבלתו האמיצה והחזקה.

רבי, המשיכו האסירים וסיפרו, הוא לקח זאת כ"כ ברצינות עד שהוא אפילו לא נגע בכף או מזלג כי חשש שמא אסור לגעת בהם, והיו צריכים חבריו האסירים להכניס לו את האוכל לפה, כך הוא נהג שתי שבתות עשרים וחמש שעות מכניסת השבת ועד צאתה לא הניע אבר ולא נגע בכלום. מחשש שמא יחלל את השבת קודש. אחרי השבתות הללו הוא נקרא יום אחד להנהלת בית הסוהר ומאז לא ראינו אותו יותר. אח"כ נודע לנו שהממשלה החליטה מחוסר מקום בבתי הסוהר לעשות תוכנית ניסיונית ולשחרר מכל בית סוהר כמה אסירים למעצר בית עם מעקב אלקטרוני, ואם זה יצליח ירחיבו את הרעיון לעוד אסירים ועי"כ יתפנה הרבה מקום בבתי הסוהר, עובדה שתחסוך מיליוני דולרים לאוצר האמריקני, מתוך הקהל הרב של מאה ועשרים אלף אסירים שיש בבית הסוהר שלנו נבחרו ארבעה לתוכנית הזו וקארל היה אחד מהארבעה. וכך זכה לצאת מהכלא! הרב יצא מכליו מרוב התפעמות בהתרחשות הנסית שאירעה עמו בהתגשמות החלטתו וקבלתו האמיצה ללא פשרות. התקיים בו מאמר חז"ל במסכת שבת "רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים שנאמר כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וכתיב בתריה והביאותים אל הר קדשי"...

הרב החליט שהוא חייב ללכת לבקר את קארל בביתו, כשבא ראה אותו יושב ולומד בהתמדה עצומה את הספר הלכות שבת, וכך במשך הזמן המשיך להתקדם ביהדות עד שכיום הוא יושב והוגה בתורה כל היום, ועולה ומתעלה במעלות התורה והיראה, עדיו לגדולות...

לכל הנס והמהפך הגדול הזה, זכה ר' יהודה (קארל לשעבר) בזכות דבר אחד "החלטה" אבל החלטה בכל מחיר, החלטה ששום מכשול לא יעמוד בפני קיומה, כשזו עוצמת ההחלטה זוכים לניסים מהשמיים כדי לקיימה. אפילו בתחילת הדרך... זו לא הייתה סתם החלטה, זו הייתה החלטה מוחלטת, שהיה מוכן להקריב בשבילה הכל, מכיוון שעשה את הצעד הראשון שהוא יכול לעשות, אז הופיעה הסייעתא דשמיא והושיעה אותו חוץ לדרך הטבע...

ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו (כח,יא) **(הרב יחיאל לוין)**

מביא רש"י שהתחילו האבנים מריבות זו עם זו, זאת אומרת: עלי יניח צדיק את ראשו! וזאת אומרת: עלי יניח! מיד עשאן הקב"ה אבן אחת, וזהו שנאמר (בפסוק י"ח): "ויקח את האבן אשר שם מראשותיו".

שואלים בעלי המוסר: מה הועילה התקנה שעשאן הקדוש ברוך הוא לאבן אחת, הרי עדיין הניח יעקב אבינו את ראשו רק על חלק קטן מהאבן, נמצא שעדיין יש מקום למריבה, האם יניח הצדיק את ראשו על חלק זה של האבן או על חלק אחר ממנה. אלא כאשר יש אחדות אין כל קנאה או שנאה, ולכן כאשר נהפכה האבן להיות אחת, שוב לא היה כל עניין או מקום לקנאה ומריבה.

"ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש"

אומרים חז"ל: בשעה שהלך יעקב אבינו לביתו של לבן הארמי למצוא אישה במצוות הוריו אמר: "שיר למעלות אשא עיניי אל ההרים מאין יבוא עזרי" יעקב נמצא לבדו מחוץ לבית אביו אין בכיסו פרוטה לפורטה (אליפז לקח ממנו את כל רכושו במקום להרוג אותו...) הוא יודע שאם הוא חוזר עשיו הורג אותו. הוא יודע מיהו דודו לבן ואלו אנשים רעים ומושחתים נמצאים שם... מה עושים?! לאחר "הערכת מצב" הוא מבין שהדרך היחידה "לשרוד" את חרן היא אמונה מלאה בהקב"ה! הוא ניגש לישיבתו של שם ועבר ו"ממלא מצברים" רוחניים שיעזרו לו לחיות בחרן כדי שלא ללמוד ממעשיהם.

יעקב אבינו הוא סמל האמונה! בשעה הכי חשוכה לו הוא מתקן את תפילת ערבית וקורא קריאת שמע!

בדרך צחות מבאר החיד"א: מדוע כל אימא יהודייה מלמדת את בנה כבר מגיל שלוש לכסות את העיניים בקריאת שמע? האימא רוצה להרגיל את בנה הקטן כבר מעכשיו תדע: שיש לך הרגשה שהכול מסביבך חושך (כשהוא שם את היד חשוך לו) שם צריך את האמונה...

על דרך זה ניתן להוסיף רעיון: בתפילת שחרית לאחר קריאת שמע ישראל אומרים: "אמת ויציב..." ואילו בתפילת ערבית לאחר קריאת שמע ישראל אומרים: "אמת ואמונה..." מה השוני?! אלא כשיש אור (כשהמזל מאיר פנים וההצלחה ניכרת) הכל טוב האמת ברורה והכל יציב... אך כשיש חושך (שהצרות מחשיכות ומעיבות על מצב רוחו של האדם) למרות שיודעים את האמת לפתע משהו יכול להתפספס כאן נדרשת אמונה בשיא תוקפה...

"וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם, כִּי-בָא הַשֶּׁמֶשׁ" (כח יא)

ליעקב אין מנוחה אפילו לרגע אחד: בבטן עשיו מתנכל לו, אליפז מרושש אותו לגמרי, לבן מחליף את משכורתו ואת נשותיו המפגש עם עשיו כרוך בפחד ותכנון, דינה נחטפת מביתו, יוסף נאבד ממנו... מדרש רבה (בראשית פרשה סח',י') מבאר: "כי בא השמש" - רבנן אמרי: מלמד שהשקיע הקב"ה גלגל חמה שלא בעונתה, בשביל לדבר עם יעקב אבינו בצנעה.

משל למה הדבר דומה: לאוהבו של מלך שבא אצלו לפרקים, אמר המלך: כבו את הנרות, כבו הפנסים, שאני מבקש לדבר עם אוהבי בצנעה.

כך הוא הנמשל: הקב"ה השקיע גלגל חמה שלא בעונתה, בשביל לדבר עם יעקב אבינו בצנעה... הרמב"ן בפתיחה לספר שמות מביא: מה שקרה לאבות ומה שהיה להם זה ציור דברים למה שיקרה לבניהם - כשם שיעקב נרדף כך עם ישראל יירדף ולא תהיה להם מנוחה...

לא פעם אדם במצוקה מרגיש שהכול חסום לפניו - מרגיש הוא בחושך מוחלט! עליו לדעת: הקב"ה השקיע גלגל חמה שלא בעונתה, בשביל לדבר אתך... אומר הקב"ה: כבו את הנרות, כבו הפנסים, שאני מבקש לדבר עם אוהבי בצנעה...

כמה לקח חשוב יש ללמוד מיעקב שאנו נקראים עם ישראל על שמו, גם במצבים שנראה לנו שהחושך השתלט יש לדעת שזה כי הקב"ה רוצה שנעצור הכול ונקשיב למה שיש לו לומר לנו...

ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו (כח,יא) **(פינת השבוע – ויצא)**

פירש רש"י "עשאן כמין מרזב סביב לראשו וכו' התחילו מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת".

המתנגדים של הרה"ק הייטב לב זצוק"ל זרקו פעם אחת אבן גדולה לבית הרה"ק זצוק"ל בדרך החלון, וברוך השם לא ניזק מזה שום אדם, אבל ראו האנשי בית ותמהו שהחור שהי' בחלון הי' קטן מהאבן הגדול והיאך עבר זה דרך החור, וענה להם ה"ייטב לב" בבדיחותה, שבאמת זרקו הם אבנים קטנים הרבה, והתחילו האבנים לריב זה עם זה עלי יניח צדיק את ראשו, וזה אמר עלי יניח צדיק את ראשו, שכל אבן אמר שברצונו לנזק ראשו של צדיק, וע"כ עשאן הקב"ה אבן אחת, שנעשה אבן אחת גדולה.

"ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא" (כח, יא)

באר רש"י: "התחילו (האבנים) מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקדוש ברוך הוא אבן אחת, וזהו שנאמר (פסוק יח) 'ויקח את האבן אשר שם מראשותיו'.

מספרים על הרבי רבי העשיל זצ"ל, שהיה שנון וחריף מאוד כבר בהיותו ילד קטן. משפחתו של הילד העשיל הייתה עניה, ולא תמיד היה לבני הבית מזון לשובע די צרכם. יום אחד קנה אביו של העשיל הקטן שבעה תפוחים. באותם ימים, כשאנשים היו אנשים ותורתם הייתה תורה, גם התפוחים היו תפוחים... וניחוחם הנפלא של התפוחים מילא את כל ביתו הדל של העשיל . הילד לא עמד בניסיון. כאשר איש לא הבחין בו, לקח תפוח אחד, ברך עליו בורא פרי העץ ושהחיינו, ואכל. הטעם היה נפלא, בפרט שהילד היה רעב. למחרת שוב נטל לו הילד תפוח ריחני, ואכל. כך אכל במשך השבוע ששה מתוך שבעת התפוחים .

בשבת, לאחר שסיימו את הסעודה, ביקש האב שיביאו את התפוחים לכבוד שבת קודש, אך למרבה ההפתעה, נמצא רק תפוח אחד. האב , שפיקח היה, שיער את אשר אירע, ופנה אל הילד העשיל" . מה אירע לששת התפוחים, העשיל?" הוא שאל. "כיצד זה נעלמו ואינם" "? אולי", אמר העשיל הקטן, והביט באביו בתמימות, "אולי בלילה היה ויכוח בין התפוחים, כמו הוויכוח שהיה בין האבנים למראשותיו של יעקב אבינו. אולי כל אחד מהתפוחים אמר, 'עלי יברך אבא ברכת בורא פרי העץ ושהחיינו'. וכדי שלא תהיה מריבה, עשו שלום ביניהם, והפכו כולם לתפוח אחד, שעליו יברך אבא ."

חייך אביו של העשיל הקטן, ואמר לבנו, "את האמת שנינו יודעים אל נכון, אך לכבוד הפירוש הזה שפירשת תצא עכשיו מן הסיפור בשלום."

"סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה... עולים ויורדים בו" (כח, יב)

'סֻלָּם' בכתיב חסר בגימטריא "זה כסא הכבוד" ו"סיני". "סולם" בכתיב מלא בגימטריא "ממון" ובגימטריא "עוני" (בעל הטורים).

בספר 'על התורה' הביא רמז נפלא בביאור גימטריאות אלו: אם מחסר האדם מממונו לצדקה ולתורה ולעבודת השם, הרי שהממון החסר הוא 'סֻלָּם' ל'סיני' ול'כיסא הכבוד'. וזוכה האדם לעלות בסולם זה ולהעפיל מעלה מעלה. ברם, אם חלילה משמש הממון רק לצרכיו של האדם ואינו מחסר ממנו לעבודת השם, הרי שזהו 'סולם' שמוביל רק ל'עוני', ובסולם זה מתקיים באדם "יורדים בו".

מה הקשר בין 'הלב - למשיח'? (כח,יב) (אברהם לוי)

וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱ-לֹקִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ (בראשית כ"ח י"ב).

בפרשת השבוע התורה מגלה לנו 'סוד מפורסם' הטומן בחובו עולם ומלואו, אלא שיצר הרע משתדל מאוד להעלים את הסוד הזה ממנו ועל ידי זה הוא מחולל מלחמות וקרבות עמוסים בדם ודמעות, ומפיל ומפליל חללים רבים ונכבדים. מה כוונת המשורר החזן והפייטן?

ידוע הדבר ומפורסם העניין שלא כל בני האדם נמצאים באותה דרגה רוחניות ולא באותו מקום בעבודת ה' - אלא יש מעלות ומדרגות רבות בעם ישראל, וכאן בעצם יצר הרע מכניס את המוקש הגדול. יצר הרע מפתח באדם צורת חשיבה קלוקלת והוא מלמד אותו להעריך ולייקר רק את מי שנמצא מהמדרגה שלו ומעלה, והוא מַנְחֶה את האדם לזלזל באלו שפחותים ממנו בעבודת ה'.

ומהיכן אנו יודעים שזו גישה עקומה ומסולפת?

בפרשה שלנו מופיע הפסוק המפורסם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱ-לֹקִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, פסוק העוסק בחלומו של יעקב בבית אל. אלא שהתורה נדרשת בפרד"ס ובשבעים פנים, ועל פי דרך 'הרמז' יש בפסוק הזה מסר רם ונשגב לאדם היהודי, מסר אביר אדיר כביר ונדיר הטומן בחובו עולם ומלואו, וכדלהן: יהודי יקר! עולם התורה והיהדות נמשל לסולם ענק העומד על הארץ וראשו נוסק אל תוך הרקיע, ועליו פזורים יהודים רבים - כל אחד כפי רמתו הרוחנית והשקעתו בתורה ובמצוות. אבל...

א) על כולם נאמרו המילים הנפלאות 'מַלְאֲכֵי אֱ-לֹקִים', וזה לא נאמר רק על רבנים חשובים ומקובלים נסתרים ועסקנים מפורסמים.

ב) התואר הנשגב 'מַלְאֲכֵי אֱ-לֹקִים' לא נאמר רק על אלו 'שעולים' בסולם, אלא גם על אלו 'היורדים' בו. כן כן, גם אותם נושרים ונופלים שנשמתם שבויה בידי היצר גם אלו מכונים 'מַלְאֲכֵי אֱ-לֹקִים', שהרי הם בבחינת 'שֶׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק וָקָם' (משלי כ"ד ט"ז), ואסור לבוז ולזלזל בהם.

נ.ב. ברור שצריך להיזהר מדרכם הקלוקלת של הנושרים והמועדים - ואף לשמור מרחק מהשקפתם ומשנתם. אלא שמצד שני אין זה אומר שמותר לבוז להם ולזלזל בכבודם, מפני שלמרות מצבם הרוחני הירוד והרדוד - נשמתם היא חלק א-לוקים ממעל בדיוק כמו שלנו וגם אותם נשמות טובות וטועות הם בני אברהם יצחק ויעקב, ומגיע להם את הכבוד הראוי. [האמת היא שיש יוצאים מהכלל כמו 'מסית ומדיח' ומומר להכעיס והדומים להם שעליהם דוד המלך אמר הֲלוֹא מְשַׂנְאֶיךָ ה' אֶשְׂנָא... תַּכְלִית שִׂנְאָה שְׂנֵאתִים לְאוֹיְבִים הָיוּ לִי, וברור שכוונתנו כאן במאמר היא על כלל עמך בית ישראל הקדושים והטהורים ולא על אותם 'בודדים' שדוד המלך מדבר עליהם].

אכן מי שעובד את ה' שבשמים - ולא את השם שלו [את עצמו], ברור שיש בליבו אהבה והערכה לכל יהודי באשר הוא. ולמען הסר ספק מלב עיקש ומפקפק שמרעהו מתרחק ומתנתק - נביא מסמך חזק לדברינו כדי להוכיח שלא מדובר כאן 'בוורט משעשע' אלא בנושא שהוא עמוד מרכזי ביהדות, והאר"י הקדוש חתום עליו. היכן? האר"י הקדוש מורה לאדם היהודי לפני התפילה לקבל על עצמו להתחזק במצוות ואהבת לרעך כמוך ולאהוב 'כל יהודי' כנפשו ממש. הרב מוסיף וכותב שיש בזה עניין 'להעלאת התפילה', ועל ידי שהאדם מתחזק באהבת ישראל הוא גורם שתפילתו תהא כלולה ביחד עם תפילות כלל עם ישראל והיא תפעל בעולמות העליונים (הקדמה לשער הכוונות). ואין ספק שאם האר"י הקדוש טוען שצריך לאהוב 'כל יהודי כנפשו' הרי שזה ממש כך, ולא מדובר במשחקי מילים חלילה.

ומדוע אנו עושים עסק גדול מהנושא הזה?

א) מפני שכבר כמעט 2000 שנה שהשכינה ואנחנו נמצאים בגלות - וכולנו חפצים לשנות את המצב העגום הזה, והרי התחזקות בנושא 'אהבת ישראל' היא המפתח הרשמי והבלעדי להבאת הגאולה ולבניין בית המקדש. מפני שבית המקדש השני נחרב בגלל שנאת חינם (יומא ט' ע"ב), והדרך היחידה להביא אותו זו אהבת חינם. אלא שרבים וטובים ומתוקים וחמודים בטוחים שבזמן בית המקדש אנשים היו רעים וליבם היה קר וזר ואכזר ומנוכר איש על רעהו, אלא שהגמרא מעידה בפנינו שהתמונה הייתה ההיפך בדיוק! הגמרא מדגישה בפנינו שבאותו זמן הייתה תורה בעם ישראל ובבתי המדרשות התפוסה הייתה מלאה, כמו כן היו גמילות חסדים וארגוני עזרה נפלאים ונכבדים לא פחות ממה שיש בדורנו, אלא שמצד שני היה פרט שאומנם לא נראה כלפי חוץ, והוא בעצם היה סיבת החורבן. בתוך תוכם, בליבם פנימה, התברר שהייתה נקודה לא טובה שנקראת 'שנאת חינם'. לא יאומן! למרות שבשטח היו תורה וגמילות חסדים והתמונה החיצונית הייתה זוהרת, למרות זאת היה קטרוג נורא על עם ישראל שבסתר ליבם יש נקודה קטנטונת של 'שנאת חינם', וזה מה שהאפיל על הכל וגרם לחורבן בית המקדש. משום כך עלינו להרגיז ממלכות ולעשות מהפכות ולהעלות לכותרות את הנושא הזה ולעמול על קיומו במסירות נפש - עד שהוא יתוקן כהוגן, וזו הסיבה הראשונה שלשמה נגענו בנקודה הזו.

ב) עוררנו את הנושא הזה מחמת שמי שלא חי אותו אזי יש לו הרבה תקלות ובעיות בעבודת ה', כמו שמלמד אותנו המעשה הבא: לפני מספר שנים צעד זוג חברים ברחוב העיר נתניה, ולפתע עוצר אותם על אם הדרך איש נחמד ומציע להם להניח תפילין כמה רגעים ולזכות להתחבר לבורא. אלא שהם סירבו. אחד סירב מפני שהוא כבר הניח היום תפילין, והשני סירב מחמת שהוא לא ראה בזה עניין. אותם חברים המשיכו בעיסוקם והליכתם וכעבור זמן מה הם נתקלו שוב בדוכן עם תפילין - וגם שם האיש הזמין אותם להניח, וְראה זה פלא! אותו יהודי שמיאן להניח תפילין בדוכן הקודם, נענה הפעם להזמנה בחפץ לב. לאחר שסיים הלה את הנחת התפילין והם

עזבו את המקום, פנה אליו חברו ושאלו: מה פשר הדבר שבדוכן הראשון סירבת להניח את התפילין - ובדוכן השני עשית זאת בקלילות שאין כמוה? השיב לו החבר: בדוכן הראשון הרגשתי שהאיש לא מחפש את טובתי - אלא את הביזנס הרוחני שלו, פשוט הוא חפץ לעשות עוד זכות על הגב שלי ולזכות לעוד קצת נצח - כפי השקפתו, והנקודה הזו לא התאימה לי ונרתעתי מלהיענות להזמנתו. אך בדוכן השני חשתי אהבה והערכה כנה, העיניים של בעל הדוכן שידרו טוב לב וחמימות וראיתי שהוא באמת מעוניין בטובתי - ובריבוי הזכויות 'שלי', וזה כבש אותי. כאן תם הסיפור, אך הוא מאלף אותו בינה ומחכים אותנו בנקודה מאוד עמוקה: מי שחלש באהבת ישראל, לא רק שזה בולט עליו - אלא זה גם יוצר קרירות בצד השני וגורם לחציצה בין הלבבות, והאמת היא שזה כבר מעוגן בתורת משה לפני שנים רבות בפסוק 'כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם' (משלי כ"ז י"ט). ואת הסוד הזה חובה על כל הורה ומורה לדעת, מפני שזו אחת הסיבות הגדולות לנוער הנועֵר והנושר והמתדרדר שזרוק ברחובות ומושלך בקרן זווית ללא צביון וריסון, נוער שחלקו בא מבתים טובים של יראים ושלמים בעלי ייחוס רם ונישא עד לגולם מפראג וליונה שיצאה מהחלון בתיבה של נוח, והמפורסמות אינם צריכות ראיה.

כל מי שעוסק בקירוב רחוקים ויש לו קשר עם נוער שוליים יודע שמאחורי כל נער נושר עומד לב זהב ומידות אציליות ותכונות נפש איכותיות - ללא גוזמה, כמו כן הנוער הזה אינו 'תמים' ביהדות - ועל כל שיחת מוסר שניתן לו הוא יכול למכור לנו עשר שיחות מחזקות לא פחות, ולמרות זאת זה לא מרגש את אותם נערים - והם גם לא נלחצים מכך שהוריהם שבורים וכואבים מדרכם הקלוקלת. וכאשר בוחשים ובולשים ומגששים ומפשפשים בסיבת הדבר, על פי רוב התשובה היא אחת. הנער בא מבית שהיה שם חוסר חום ואהבה, חינוך חונק ולא מחבק, חינוך על בסיס 'מסחר רוחני', פשוט האבא רצה להרבות את זכויותיו באמצעות שבנו יצעד בדרך מושלמת, זו הייתה מטרתו המרכזית - ולא בדיוק טובתו הרוחנית של הילד, והילד חש בזה וזה קומם אותו. ובדיוק את הפרצה הזו מנצלים מקרבי הרחוקים ומחזקי הנערים הנושרים. הם מקרינים על הזולת חום ואהבה 'אמתית', הם מרעיפים עליו חמימות 'כנה', הם מדברים עם שפת הלב 'פשוטו כמשמעו', בקיצור הם נותנים לאותם נשמות את מה שבבית לא נתנו להם, ואין פלא שהם כובשים לבבות ופועלים גדולות ונצורות ברוך ה'.

ברשות הקוראים החביבים נעלה כאן סיפור קטן עם מסר גדול שיחכים אותנו רבות בעזרת ה'. ולמרות שמדובר בסיפור קצת חריג בקיצוניותו - נעלה אותו על נס ונעשה ממנו מטעמים, מפני שהוא ממחיש לנו בצורה חיה את הנושא: פגשתי פעם נער שעיניו היו כבויות ויהדותו הפכה להיסטוריה, נער עדין עם לב נדיר ואיכותי שבא מבית מושלם, ועל פניו לא היה כל הסבר למצבו הרוחני הרעוע והשברירי. הרי אביו ירא שמים ומוקיר רבנן ותורם גדול לכל דבר שבקדושה, אימא שלו צדיקה ובעלת חסד שיראתה קודמת לחכמתה, הבית כולו קדוש וטהור, וההיגיון מאן

לעכל 'כיצד התפוח נפל כל כך רחוק מהעץ'. אך כאשר הנער פתח את פיו החידה נפתרה, ונעלה כאן מעט ממה שהוא סיפר:

בכל שבת אביו היה מושיב אותו בכוח על הכיסא כדי שיקרא תהילים, אביו גם היה מעיר אותו לנץ בשבת בבוקר כדי שיבוא אתו לתפילה - למרות שהדבר הזה היה גדול עליו והוא היה זקוק לשעות שינה נוספות, כמו כן כל מצוה שרק אפשר אבא שלו העמיס עליו באופן שיטתי. אלו מעט דוגמאות ממה שסיפר הנער, וכאלו היו לו 'הרבה'. הבעיה הגדולה ביותר הייתה שאביו לא הסתפק בכך וכאשר הוא היה רואה שבנו מתרשל באחד הפרויקטים הרוחניים שהוא הטיל עליו - הוא היה מענישו ללא רחמים 'כביכול כדי לחנכו', למרות תחנוניה הרבים של אשתו שהוא הורס את הילד. פלא שהילד מעד וקרס ובמקום להיות גדול דור הוא הפך לציפור דרור המחפש את עצמו בנקיקי הסלעים ומבלה ומתבלה בחברת תימהוניים ואוספי פחיות ובקבוקים?

לאותו נער הייתה אחות יקרה שגם היא בגרה ופָּרְחָה כל עול, מאותן סיבות. הרי היא הייתה 'השליחה הקדושה' שחויבה לסייע לכל יולדת ומצוננת, היא הייתה 'פרויקט החסד השכונתי' שאספה מצרכים לכל הארגונים המפורסמים כמו יד אליעזר... קרן ושתי... קרן לייזר... בנוסף לכך גם ממנה אביה דרש שתקרא כל שבת תהילים וכו'. אביהם של הנער והנערה היה בטוח שהוא ינחל הצלחה מסחררת, וסופו שהוא קיבל 'מסחררת' אך לא 'הצלחה' - והוא איבד את ילדיו במו ידיו, כאשר ילדיו עושים לו פרסומת ולא מתביישים לפזר בחוצות קריה ועיר מסודן ועד קהיר את המידע הבא: אבא שלנו פיטם אותנו במצוות במשך שנים והעמיס עלינו חבילות של מטלות קדושות, אך אין לנו ספק שזה לא נבע מחיזור אחר טובתנו - אלא מרצון לפטם את המאזן הרוחני שלו בשמים. ברור שאם הוא היה מתעניין באמת בטובתנו אזי הוא היה רך, חמים, נעים, מתחשב, מקל את העול ולא מעמיס עוד ועוד. אלא שאז היינו קטנים ולא יכולנו להתמרד, ונאלצנו לרקוד לצלילי החליל שלו. אך כיום כוחנו במותננו ואנו יכולים להתמרד מולו - ומה שהוא בישל הוא אוכל, ואת האצבע המאשימה עליו להפנות רק אליו, ולא אלינו.

הסיפור הזה אולי קיצוני [האמת היא שבכלל לא - ואכמ"ל] אך הסיפור הזה מחכים אותנו רבות בנקודה שעסקנו בה עד עתה, ובמילים ברורות הנקודה היא "חולשה באהבת הזולת", במסווה של עבודת ה' וחינוך הילדים. ועל זה בדיוק חרב בית המקדש. הייתה תורה וגמילות חסדים (כמו אצל האבא שהשקיע בבנו ובִיתו הרבה תורה וחסד), אך היה פאן מסוים של 'חוסר באהבת הזולת' (כמו אותו אבא שדאג לפטם את זכויותיו ומאזנו הרוחני על חשבון בני ביתו).

כעת נעבור לסיפור הפוך - סיפור שקרה עם אחד מגדולי ישראל, והסיפור הזה מלמדנו בדיוק מהי דרכה של תורה ואיזה רגש צריך להפעיל בחינוך הילדים: מסופר על עיירה שהתעוררה שם שאלה מאוד מורכבת שדרשה את הכרעתו המידית של רב המקום, וראשי הקהל שיגרו שליחים

אל הרב כדי לשמוע את דעתו באותו נושא. השליחים יצאו לדרכם והגיעו לבית הרב, הם כבר עמדו לנקוש על הדלת, לפתע הם שומעים את הרב רץ בבית ועושה קולות של חתול ורעש של סוס ועגלה - כאשר הוא צוחק כמו תינוק ומדבר בצורה שמתאימה לילד בן שנתיים דל שכל ואוצר מילים. כמובן שהשליחים התביישו לנקוש על הדלת כדי לא להביך את הרב, והם החליטו להמתין מעט בבית המדרש המקומי ולשוב מאוחר יותר. כעבור כמה שעות הם חזרו שוב לבית הרב ונקשו על דלתו, הרב שמע את שאלתם ונתן להם את עצתו, אך לפני פרידתם הרב שאל אותם שאלה מאוד נוקבת ואמר להם כך: הנושא שלשמו באתם הינו רגיש מאוד ואינו סובל דיחוי. אם כן מדוע התמהמהתם עד עכשיו? למה לא באתם אלי כבר בבוקר? השליחים נבוכו והחלו לגמגם... לא היה להם נעים לספר לרב שהם היו עדים להשתטותו... אלא שהרב לחץ עליהם שידברו ללא חשש - ובסופו של דבר הם סיפרו לו שבבוקר הם כבר הגיעו לביתו, אלא שהם שמעו דרך הדלת קולות וכו' והם לא רצו להביך את הרב... הרב שמע את דבריהם וחייך, והסביר להם את פשר אותה התנהגות: האמת שאני דמות מכובדת, מנהיג קהילה, איש של דוגמה וסמל. אלא שבו זמנית הבורא נתן לי עוד שני תפקידים נוספים, חשובים לא פחות. א) אני אבא לילדים, ב) אני בעל של אישה. והנה היום בבוקר בני הקטן בן השנתיים ניגש אלי והחל לשחק איתי, הוא עשה קולות של בעלי חיים ורצה שאני גם יעשה, הוא רץ סביב השולחן וביקש שאתפוס אותו, ושיתפתי אתו פעולה כפי רמת שכלו. ומה רציתם שאעשה באותו זמן? שאומר לו 'תסתדר לבד כי יש לי עניבה ומשרה'? ברור שחובתי להתאים את עצמי לרמתו ולהעניק לו חמימות כפי רמת שכלו. האם זה מביך להיות רב קהילה - ובו זמנית אבא נפלא?

הסיפור הזה סוגר לנו מעגל ונותן לנו הדרכה ברורה כיצד אמור אב אמתי לנהוג בביתו, והוא מראה לנו בחוש שאהבת הזולת שייכת במלואה גם בילדים קטנים - לא רק בילדי השכנים אלא גם בילדים שלנו, ואם נרצה לנסח זאת במשפט עמוק נקבל את המשפט הבא: לא מספיק 'לא לבנות את העולם הבא על חשבון הגב של השני', אלא צריך גם 'לבנות את העולם הזה של הזולת על חשבון הגב שלנו', וכפי שניסח זאת הגאון מוילנא ואמר שיהודי צריך לדאוג 'לעולם הבא' שלו 'ולעולם הזה' של זולתו.

לעצמו - האדם יכול להסתפק בלחם צר ומים לחץ ולהקדיש כל רגע לתורה ויראה. אך לזולת - עליו לדאוג לשלמות ונוחות עם כל הגשמיות, בדיוק כמו שאברהם אבינו הכניס אורחים ושחט לכבודם שלושה פרות ואפה עבורם עם כל הלב וטרח למענם מעל ומעבר, והוא לא הסתפק באיזה טוסט עם נקניק או סנדוויץ' עתיק.

לסיום נעלה כאן את התפילה הנפלאה של רבי אלימלך מליזאנסק, תפילה נשגבה שהיא גם שיר מפורסם - והיא ממצה את המאמר במילים ספורות: ...תֵּן בְּלִבֵּנוּ שֶׁנִּרְאֶה כָּל אֶחָד מַעֲלַת חֲבֵרֵנוּ וְלֹא חֶסְרוֹנָם... וְאַל יַעֲלֶה בְּלִבֵּנוּ שׁוּם שִׂנְאָה מֵאֶחָד עַל חֲבֵרוֹ, חָלִילָה... שֶׁיְּהֵא הַכֹּל נַחַת רוּחַ אֵלֶיךָ...

שימו לב למילים: שֶׁנִּרְאֶה כָּל אֶחָד מַעֲלַת חֲבֵרְנוּ וְלֹא חֶסְרוֹנָם... למרות שיש חסרונות, נתמקד בחיובי שבחבר. מדוע? שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל נַחַת רוּחַ אֲלֵיךָ! כך יהודי אמתי חי. הוא לא מואס בזולת בגלל חסרונותיו, אלא יודע להתמקד במעלות שבו ולייקר אותו בזכותם, כאשר האינטרס שלו הוא לעשות נחת רוח לה'. [זה גם סוד הקסם להצליח בשלום בית!!!] אין ספק שאם נחיה ונחוש כך כלפי הסביבה, השכנים, המשפחה, האישה והילדים, אם נתרכז ונתמרכז בריבוי אהבה והערכה לכל יהודי באשר הוא, נזכה במהרה לביאת הגואל.

נכון?

"וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה" **(וידבר יוסף)**

ובדרך אחרת נראה לומר 'סולם' בגימטרייה = ממון (136), זהו ממון שהופקד אצל האדם להשתמש בו בדרכים טובות, ויזהר האדם לבל יחבול באותו ממון הנמצא עמו כפיקדון, וכן שלא יבוא לידי התנשאות בחשבו שהוא עשיר, כי ה' משפיל אף מרומם, וזהו רמז הסולם, שבוודאי אין המדרגה העליונה יכולה להתפאר על התחתונה ולראות את עצמה כגבוה מעל גבוה, כי יבוא אדם ויהפוך את הסולם, א"כ אותו עליון נעשה תחתון ואותו תחתון נעשה עליון, וזהו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ואם כן מה לאדם להתגאות בעוה"ז כאשר ברגע קט יכול לאבד את ממונו ולהיות עני כיום היוולדו, וע"כ ילמד האדם מוסר זה מסולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה.

הממון מסוגל לשנות את האדם בשעה קלה מן הקצה אל הקצה על כך מסופר בספר "תנועת המוסר". רבי נתן צבי פינקל (הסבא מסלבודקא), רגיל היה לספר על מקרה שנזדמן לו לראות בצעירותו בשוק וילנא. אישה רוכלת, שעמדה בשוק ומכרה פולים, התרגזה רוגז רב על אחת משכנותיה, כנראה מתחרה שלה, וגידפה אותה בקולי קולות, עד שקצף ניתז מפיה, וכולה כוסתה זיעה. נדמה היה, שנדרש זמן רב עד שיעבור זעמה. והנה, בעודה קוצפת ורוגזת, ניגש אדם לשולחנה וביקש לקנות פולים בפרוטה אחת, ופלא היה לראות, כיצד רוכלת זו שינתה לפתע פניה שצהלו, חיוך חלף על שפתיה ובאדיבות רבה פנתה אל הקונה ונתנה לו את מבוקשו.

מאורע זה, גילה לרבי נתן צבי סוד גדול בכוחות הנפש: בכוחה של פרוטה אחת להפוך אדם מקצה אל קצה ולבלום את המידות הסוערות ביותר, כאשר הן פועלות במלוא תוקפן. הפרוטה פעלה מה שלא יכלו לפעול כל אמצעי החכמה וההסברה הקיימים בעולם. ואם בפרוטה כך, הוא הדין בכל הנאה חושית כגון שבח או מחמאה, ולפעמים גם בחיוך קל או במילה אדיבה אחת, אפשר לרכוש את לב בני האדם ולהפיג את רשעותם. והרב למד מהמקרה שראה עוד נקודה נפלאה: לאחר שהקונה שילם לרוכלת את הפרוטה שהגיעה לה תמורת הפולים, היא החלה להודות

לו על החסד שגמל אתה ולהעתיר עליו שפע ברכות שיהיה בריא, שיאריך ימים עם אשתו וילדיו, שהקב"ה ישיב לו כפעלו הטוב ועוד.

רבי נתן צבי הוסיף, שהוא בטוח שהרוכלת ברכה את הקונה בלב שלם ובאמת הרגישה כלפיו הכרת הטוב. כוחה של אותה פרוטה, אינו בא לידי ביטוי רק בהבלגה על שחיתות המידות, אלא גם שבכוחה של טובת הנאה כל שהיא, להפוך בני אדם לטובי לב, לאוהבי הבריות ולאנשי חסד. (מורשת אבות).

כמו כן, אצלנו מצוי ואפשר לראות בחוש, איך אדם כועס ורוגז בביתו ופתאום דופקים בדלת, בין רגע נעלם הזעם והכעס ואותו אדם שממש הרגע כעס פותח את הדלת בפנים מאירות. וזה מוכיח לכל מי שאומר "כזה אני ואיני יכול להשתנות" - הרי מעשיך מוכיחים עליך, כי טענתך מופרכת בין רגע. יש לנו כוחות נפלאים, יש בנו מידות אדירות, שבכוחה של פרוטה או חיוך או דפיקה על הדלת - להוציאן אל הפועל. נפסיק לחשוב "דורנו דור חלש" כי דורנו דור חזק, אמיץ ומוצלח !!

עולים ויורדים בו. (כח יב) (פרפראות לפרשת השבוע – ויצא)

עולים ויורדים בו מרמז על חנוכה, בו בגימטרייה 8 רמז לשמונת ימי חנוכה, עולים מרמז לשיטת בית הלל-מוסיף והולך, ויורדים מרמז לשיטת בית שמאי-פוחת והולך.

"כי לא אעזבך" (כח, טו) (אמרי חן)

הרב הצדיק ר' מנדל מוויז'ניץ ז"ל סיפר שחסיד אחד בא פעם לרב הקדוש ר' לוי יצחק מברדיצ'וב ז"ל, וסח לפניו דאגתו, כי מצבו רע מאוד, והוא בעל חוב גדול, והעולם עדיין אינו יודע מזה, כי עד עתה היה איש עשיר, ועתה איבד את כספו בעסקים רעים, ועדיין לא נשמע בין החיים דבר אסונו. אמר לו הרב הקדוש: דעתי שתקנה שטר הגרלה, ואי"ה תיוושע מזה. אמר לו החסיד: אמנם, איני מפקפק, חלילה, שהבטחת הרבי תתקיים, אך מי יודע מתי, שהרי דרך שטרי ההגרלות שכמה שנים עוברות לפעמים עד שיזכו, ובין כה וכה יתחילו בעלי החובות לנגוש אותי, וגם יש לי בת שהגיעה לפרקה ואני צריך להשיאה. הבטיח לו ר' לוי יצחק, שהשי"ת יזמין לו במהרה מעות, גם קודם שיזכה בהגרלה.

החסיד קיים, כמובן, את דברי הצדיק וקנה שטר הגרלה. כאשר נסע לביתו, הגיע בדרך למלון אחד, ונטה לשם ללון. בלילה סר למלון שר גדול אחד שנסע במרכבה לדרכו, ואף הוא נתעכב ללון שם. בלילה חלם השר, כי במלון הזה נמצא עכשיו איש יהודי שיש לו שטר הגרלה שמזלו טוב, ועליו להשתדל להחליף את השטר שיש לו בשטר של היהודי, כי השטר של היהודי ודאי יזכה, ושלו אינו שווה כלום. וייקץ השר והנה חלום, ויישן ויחלום שנית כזאת, אז עמד ממשכבו,

וציווה למשרתו שיחקור אם יש כאן איזה יהודי זר, ואם ימצא יימצא יקרא אותו אליו. המשרת הלך ומצא את היהודי, והביאו לפני השר. שאלו השר אם יש לו שטר הגרלה, והשיבו שכן. אמר לו השר: גם אני יש תחת ידי שטר כזה, בוא נא ונחליף בינינו את השטרות, ואני אוסיף לך על שוויו כמה זהובים. סירב היהודי לעשות כן ואמר: הוסיף לו השר עד אלף זהובים ובלבד שיחליף עמו והיהודי עומד בסירובו. אז קם השר בחמתו, וציווה למשרתו שייקח מהיהודי את השטר בחזקה. המשרת עשה כן, תקף את היהודי והוציא ממנו בכוח את השטר, ומסר לשר. אמר השר ליהודי: בכל זאת אינני רוצה לגזול אותך, ולכן הנני נותן לך את אלף הזהובים שהצעתי לפניך, וגם את שטר ההגרלה שלי. קיבל החסיד בעל כרחו את הכסף עם השטר של השר ואמר "גם זו לטובה", ונסע לביתו והשיא את בתו בהרחבה.

לא ארכו הימים, והשטר שמסר השר ליהודי בעל כרחו זכה בהגרלה סכום גדול. ונסע החסיד לברדיצ'וב, לקבל פני רבו. אמר לו הצדיק: ראיתי כי מזלך הושפל עד לעפר, והוכרחתי לשלוח את בעל החלומות שידבר על לב השר שיחליף אתך את השטר שלו, כי ראיתי שהשטר שלו יזכה ולא שלך, ואלף הזהובים שהוסיף לך הוא, משום שאמרת כי אתה מוכרח תיכף להשיא את בתך, לכן מתחילה הייתה לך ישועה קטנה, ואחרי כן באה הישועה הגדולה. נסע החסיד לביתו, ונעשה עשיר גדול יותר משהיה בתחילה.

כשסיים הרב הצדיק מוויז'ניץ את הסיפור, אמר: לזה כיון הקב"ה באמרו ליעקב אינו "כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך", שלכאורה קשה: מאי "עד אשר עשיתי", וכי אחרי שיקיים הבטחתו יעזוב אותו? והלא אי אפשר להתקיים אפילו רגע אחד בלי השגחתו יתברך, אבל הפירוש הוא: אפילו עד שתבוא הישועה הגדולה גם כן לא אעזבם, ותהיה לך בינתיים ישועה קטנה.

וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה ' (כח, טז)

המחבר פותח את השו"ע במילים "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו", וכותב על זה הרמ"א: "ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב". מקשים העולם: מדוע הביא הרמ"א ענין של שכיבה לישון בתוך דיני השכמת הבוקר ? אמר רבי מאיר'ל מפרימישלן: דברי הרמ"א קשורים בהחלט לדברי המחבר, כי מי שהולך לישון כמו חמור לא יכול לקום כמו ארי.

מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית א-לקים (כח,יז)

הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע נסע עם מקורביו ממקום למקום, בדרך עצרו בעיר אחת וביקשו להתפלל בבית הכנסת העירוני עם אנשי המקום. בית הכנסת היה חרב למחצה, קירותיו

במצב נוראי וההזנחה בלטה מכל פינה. הביט הרה"ק מפרמישלאן סביב והפטיר: "איי, מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית א-לוקים".

אנשי העיר התרגשו לשמע הדברים היוצאים מפי הצדיק, אך בלבם פנימה תמהו מה קדושה מיוחדת יש בבית כנסת עלוב זה. הרגיש הרה"ק בתמיהתם, ופנה לבאר להם: בכל בית כאשר מתקלקל דבר-מה דואגים בעלי הבית לתקנו. גם אם אין הם נחפזים לתקן מיד כאשר מתקלקל משהו, לפחות בהגיע ימי הגשמים יודעים הם שהגשם והקור יזיקו להם והם מתגברים על עצלותם. בבית כנסת זה לא דאגו בשנים האחרונות לתקן מאומה. בית הכנסת נמצא במצב של "מה נורא המקום הזה". ומדוע זה כך? "אין זה כי אם בית א-לוקים" אשר אין לו בעלים גשמי שידאג לתקנו...

(נקודה למחשבה על "מה נורא המקום הזה" ב"בית א-לוקים") שחווינו לאחרונה.

ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש (כח,כ) (הרב חנן ליבוביץ)

וקשה, למה היה צריך יעקב אבינו לומר לחם "לאכול" ובגד "ללבוש" הרי ברור שלחם הוא בשביל לאכול ובגד בשביל ללבוש.

והפירוש הוא, שישנם בני אדם קטני אמונה מחוסרי בטחון, שכמה שיש להם אינם מרוצים, ותמיד דואגים מה יהיה מחר, ואוגרים לצורך העתיד, אך בעלי הביטחון שמחים בחלקם ובוטחים בהקב"ה שיזמין להם את הצטרכותם בכל עת, ואינם דואגים דאגת מחר. וזה שאמר יעקב אבינו, "ונתן לי לחם לאכול", לא לאגירה, "ובגד ללבוש" לא לצורך העתיד.

"ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש" (כח, כ) (מעשיהם של צדיקים)

בעת שנערכה סעודת נשואיו של נכד האדמו"ר "בעל התניא", קם הרבי וכמנהגו איחל בזו הלשון: "ה' יתברך יעזור בגשמיות וברוחניות". כוונתו הייתה, כי הודות לכך שיהיו הצרכים הגשמיים – אפשר יהיה לפעול גם ברוחניות.

נכח במקום אחד מגדולי הצדיקים, ולשמע האיחול פנה אל "בעל התניא" ושאל: "כיצד יתכן שגשמיות תקדם לרוחניות?" השיבו, "הן כך מצאנו אצל יעקב אבינו: 'ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש... והיה ה' לי לא-לקים' הקדים גשמיות לרוחניות.

אך הצדיק המשיך ושאל: "האם נתן להשוות את הגשמיות של יעקב אבינו לזו שלנו?" ענה לו "בעל התניא": "וכלום נתן להשוות בין הרוחניות שלנו לזו של יעקב אבינו?!"

"ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש" (פני צבי 228)

הצדיק ר' דויד'ל בידרמן מללוב והיה מגדולי האדמורי"ם במרכז פולין ועשה נפשות הרבה לתנועת החסידות. עם כל זאת חי עם בני משפחתו בעוני רב, והיו ימים שבני ביתו רעבו ללחם, פשוטו כמשמעו.

ומעשה אחד מימי החורף התבונן ר' דויד'ל בארז הלחם וראה שלא נשארה פרוסה לפיות הרעבים של אשתו וילדיו. מיד הסיר מעליו את מעיל הפרווה ששימש לו בימי הקור, ומשכנו תמורת הלוואה דחופה לצרכי הבית. כשהגיע ר' דויד'ל לביתו, כשגופו רועד מקור לאחר הסרת המעיל הפרווה בבית העבוט, אמר לבני הבית הנבוכים: היום הזה עמדתי כראוי על תפילת יעקב אבינו: "ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש" כמה טוב לו לאדם שמקוים בו "בגד ללבוש" ולא "בגד לאכל" שאינו נצרך למכור בגדו או למשכנו תמורת לחם לילדיו....

"ונתן לי לחם לאכול - זו תורה".("כח, כ') - (לכבוד היארצייט שחל השבוע)! ("שמחת שלמה" במדבר)

בעת היות הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ בהלוסק, היה מצב הישיבה קשה מאד, כמעט לא היה אוכל. הכריזו הבחורים על 'שביתה', כדי לאלץ את ההנהלה לשפר את התנאים הגשמיים . כאשר סיפרו לרבי ברוך בער שהבחורים הכריזו על שביתה , החל למלמל אל עצמו: "איך תראה 'שביתה' זו? וכי לא ילמדו גמרא חלילה? לא יתכן!... אלא מה? ילמדו גמרא ללא רש"י ...? אין לעלות על הדעת!.. שמא ילמדו ללא תוספות?... איך יעמדו בדבר כזה !? אהה... כנראה כוונתם ללמוד גמרא רש"י ותוספות בלי מהרש"א... אוי ואבוי... מוכרחים להשתדל לפייסם לבטל את השביתה, שלא יפסיקו ללמוד מהרש"א..."

***ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך (כ"ח כ')* (ברכי נפשי)**

ההשגחה הפרטית מלווה כל אדם בכל צעד שהוא עושה על פני האדמה. כדאי להאזין היטב לסיפור הבא כדי לראות בחוש שהשי"ת משים עלינו את עיניו הרחמניות, ומצילנו מכל צרה וצוקה.

האיש המסופר כאן הוא הרב אייזיק רוט זצ"ל, שקידש שם שמים בתקופת השואה באופן נורא - הוד, והתאריך שבו התרחש הסיפור הוא בשנים שלאחר השואה.

בשנים תש"כ- תשכ"ד, כאשר הצורר אייכמן נחטף בארגנטינה והובא לארץ, כדי להעמידו לדין על פשעיו, נשבעו בניו וחבריו, שרבים מהם התגוררו בדרום אמריקה, והיו להם מהלכים בקרב אנשי השלטון במדינות ההן, לנקום את חטיפתו. ואכן אירע בתקופה ההיא בבואנוס-אירס ניסיון חטיפה של אוטובוס שבו היו ילדים יהודים שעשו דרכם לבית הספר.

על מקרה נוסף של ניסיון נקמה מצד הנאצים תקראו בשורות הבאות. המקרה לא זכה לפרסום, וראה אור בביטאון 'צאנז'.

בדרכו לביתו, עמד פעם רבי אייזיק בעיבורה של העיר ריו-דה-ז'נרו בברזיל. לפתע נעצרה לידו מכונית ובה שלשה צעירים. הם פנו אליו בגרמנית ושאלו לכתובתו של הרב פינק, רבה של הקהילה החרדית בעיר. רבי אייזיק חשב שלפניו בחורים יהודים יוצאי גרמניה, שרבים שכמותם היו בעיר. היו אלה בדרך כלל פליטים שהצליחו לברוח מגרמניה בין השנים תרצ"ג- תרצ"ח בעקבות עליית הנאצים לשלטון. הוא הסביר להם פנים, ואמר שפניו מועדות לאזור בו גר הרב פינק, והוא מוכן להיכנס לרכבם ולהראות להם את ביתו של הרב.

השכיבוהו על רצפת המכונית

לאחר שנכנס למכונית, הבחין רבי אייזיק שהנהג עושה את דרכו לדרכים עקלקלות, ופניו מיועדות אל מחוץ לעיר. כשניסה רבי אייזיק לברר לאן פניהם מועדות, והעיר את אוזנם כי תעו בדרך, מילאו הם את פניהם במים, והנהג האיץ את המהירות אל מחוץ לעיר, שם השתרע יער ענק.

רבי אייזיק החל לנסות בכוחו הדל להיחלץ מהמלכודת, ובעט ברגליו בניסיון לפתוח את הדלת, אך הצעירים הגברתנים הצליחו להשכיבו על רצפת המכונית. הבין רבי אייזיק שנלכד במצודתם של הרוצחים נאציים, והחל לומר וידוי, בבכי רב. והנה לפתע אירע דבר-מה. הרוצחים האטו את מהירות נסיעתם, השליכו את ר' אייזיק מן הרכב, ונמלטו. רבי אייזיק ההמום שלא ידע בזכות מה אירע לו נס שכזה, עוד הצליח להבחין במכונית משטרה שחלפה ביעף. הוא לא הספיק ליצור קשר עם השוטרים, והנה עתה הוא לבדו, סמוך ליער, ואין איש אתו.

עוד בטרם שתאושש, נראתה שוב באופק מכוניתם של הרוצחים. עכשיו הוא כבר תפס שהצעירים נבהלו בראותם את הניידת המשטרתית, וסברו בטעות שהשוטרים נוסעים בעקבותיהם ומחפשים אחריהם, ולכן השליכו אותו. עתה, משחלפה הסכנה, מיהרו לשוב על עקבותיהם וללכוד מחדש את טרפם. הם עצרו ליד רבי אייזיק וציוו עליו להיכנס לרכב. הוא ניסה לסרב, אבל הצעירים תפסוהו בידיהם, והנה שוב ממלמלות שפתיו את נוסח הווידוי.

שליח ההשגחה

לפתע אירע דבר-מה משונה ביותר. למרות שהכביש היה ממוקם בקטע נידח מאוד של היער, ואף מכונית לא עברה בו, הופיעה מאי-שם מכונית הדורה, ומשהבחין הנהג שהצעירים מנסים להכניס את היהודי בכוח למכוניתם, עצר את רכבו, והחל מכה בהם על ימין ועל שמאל. התפתח מאבק אלים שבסופו גבר האיש הבודד על שלושת הגרמנים י"ש, והכניס את רבי אייזיק למכוניתו,

ועזב את המקום במהירות רבה, ונסע לעבר העיר. המציל הוביל את רבי אייזיק באדיבות רבה עד לביתו, ונפרד ממנו בלבביות. רבי אייזיק הפציר באיש שיאמר לו את שמו וכתובתו, אך האיש סירב, וביקש להישאר אלמוני. רבי אייזיק הפציר באיש מאוד שיבוא לסעודת ההודיה שיעשה למחרת. האיש הבטיח, והגיע. ומאז נעלמו עקבותיו.

היה זה ללא ספק שליח ההשגחה העליונה להציל את רבי אייזיק. והוא פלא.

"והיה ה' לי לא-לוקים" (כח, כ)

הרה"ק רבי זושא מאניפולי זיע"א נסע פעם בעגלה, תוך כדי נסיעה שקעה העגלה במקום רפש וטיט ולא היו יכולים להוציא העגלה, עמד רבי זושא בתפילה לפני הקב"ה ואמר, ריבונו של עולם הלוא הכנסתני לבוץ בכדי שאעשה תשובה אבל במצב זה א"א לעשות תשובה, תוציאני מן הבוץ ואז כשיהיה לי הרחבת הדעת אעשה תשובה.

ועל פי זה אפשר לבאר כאן תפלתו של יעקב אבינו, דעניות מעביר את האדם על דעתו ועל דעת קונו, וזהו שביקש קודם מהקב"ה ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, ואז לאחר מכן והיה ה' לי לא-לקים מתוך הרחבת הדעת.

"אם יהיה א-לוקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ושבתי בשלום" (כח, כא) **(והגדת)**

ופרש הספורנו: שכך אמר: אם יהיה לו כדי חייו, לחם לאכול ובגד ללבוש, אינו מבקש מותרות, וישוב בשלום, היינו בבריאות בגוף ובנפש, אזי מתחייב הוא לעמוד בביקורת מידת הדין, "והיה ה' לי לא-לקים", לדיין (רש"י שמות כב, ז), ויוכל לעמוד אף בתביעות מידת הדין הרמוזה בשם "א-לוקים" (רש"י בראשית א,א. ח, א).

רגע. רצוני להבין - ואם לא, אם לא יהיה לו לחם לאכול ובגד ללבוש, חלילה, האם לא יהיה מחויב להגיע לשלמות, לעמוד בכל ביקורת! בל נשכח - המדובר בבחיר שבאבות (בראשית רבה עו א)! בני בניו, שלבטח לא הגיעו לדרגתו, עמדו בניסיונותיהם בלי לחם לאכול, ובלי בגד ללבוש - ויעקב אבינו מתנה שלמותו בלחם לאכול ובגד ללבוש,

אתמהה!

אבל, אספר - יום אחד עמד ה"דברי חיים" מצאנז זצ"ל בחלון חדרו. ראה יהודי עובר, וקראו. נכנס היהודי בדחילו, ונשאל: "אמור נא. תלך ברחוב, ותמצא ארנק מלא כסף. תעיף מבט סביב, ואין איש. מה תעשה?" אך שמע, ומיד ענה: "מה אעשה? אמהר להשיבו לבעליו. אם לא אדע מיהו, אפרסם שמצאתי ארנק, שיבוא וייתן סימניו! "טיפש אתה, עמוד כאן בצד"

שב וניגש לחלון, ואותת ליהודי נוסף. הלה בא, ונשאל אותה שאלה: תלך ברחוב, ותמצא ארנק, מה תעשה? אורו עיניו: "רבי, צאנז היא עיר שרובה נכרים, והמוצא בה אבדה הריי היא שלו, שהתייאשו הבעלים. אח, הלוואי, אוכל סוף סוף לפרוע חובותיי!" "רשע אתה" השיבו הרבי, "עמוד בצד" הורהו, ושב לחלון.

אותת ליהודי שלישי ושאלו אותה שאלה. מה יעשה אם ילך ברחוב, וימצא ארנק גדוש מעות. ענה הלה: "אילו היה הרבי שואל מה צריך הייתי לעשות, הייתי יודע: צריך הייתי לנסות ולאתר את המאבד, ולהשיב אבדה לבעליה. אבל הרבי שואל מה הייתי עושה - ובכן, איני יודע. היצר הטוב היה דוחק בי להחזירה, והיצר הרע היה מורה היתרים שונים. עיר שרובה נכרים ו"לא יהיה בך אביון" (דברים טו, ד), שלך קודם לשל כל אדם (בבא מציעא לג ע"א) אל תחמיר על חשבון ילדיך. והייתה התגוששות, ואיני יודע יד מי תגבר"... "אתה חכם" הפטיר הרבי.

ויותר: הוא זה שיחזיר את האבדה. כי ידוע הוא שתהיה התמודדות, ומוכן הוא לקראתה, ויודע מה יאמר היצר הטוב, ויכריע את הכף לטובתו! וזהו שאמר יעקב אבינו עליו השלום: ריבונו של עולם, עד כה הייתי ספון בבית אבי והסתופפתי באהלי שם ועבר, והיו לי לחם לאכול ובגד ללבוש, ובריאותי איתנה, והייתי ל"איש תם" (בראשית כה, כז) אדם מושלם (תרגומו). אם גם הלאה יהיה לי הנצרך לכדי חיי, אוכל להתחייב. ואם לאו, אקלע לניסיון. ומה יקרה, תהיה התגוששות. ומי ינצח? מי יודע? הן כך אמרו (סנהדרין קז ע"א): לעולם - לעולם! אל יביא אדם - כל אדם! עצמו לידי ניסיון, שהרי דוד מלך ישראל - ומי לנו גדול ממנו! - הביא עצמו לידי ניסיון, ונכשל! ואם דוד המלך נכשל - ויעקב אבינו פחד - אנו, על אחת כמה וכמה!

"וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" (כ"ח, כ"ב)

ידוע ומפורסם חיוב המעשרות אותם עלינו לתת לכהן, אולם רבי שמעון שקופ זצ"ל כתב: מה צדקה יש בזה סגולה להעשיר בעליה, אף ברוחניות: כישרונות וידיעות - אם מפריש מהם מעשר - יתעשר שבעתיים ברוחו. ומי שמעניק מדעתו ומחכמתו, לא יחסר לו לעלות במעלות התורה. ומי שמתקשה בלימודו, יקדיש מעט מזמנו לסייע לבחור חלש, ובזכות מעשה החסד יזכה לסייעתא דשמיא.

"וירא והנה באר בשדה". (כ"ט א' ועיין מהר"ל) ("מבקשי תורה" סיון תשנ"ה)

בירושלים של פעם ערכו את החופה ליד בור המים. את טעם המנהג ביאר מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך שזהו משום שהמים הנמצאים בבור אין בהם שום פעולה ומלאכה שנעשתה בידי אדם, אלא ירדו מים מן השמים ומילאו את הבור, להבדיל ממי ברז שכבר נגעה

בהם יד אדם, בשאיבה וכדומה, כך גם שידוכים זהו ענין שכולו מן השמים . ואף שכל דבר הינו מן השמים, מכל מקום בשידוכים רואים כולם בחוש שהכל בהשגחה פרטית!

וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדולה על פי הבאר (כט,ב) **(אוהב תורה)**

תפילה ליד הבאר

"יעקב, חשבת היום על בתנו הבכירה?", ודאי וודאי, היאך לא אחשוב! כל יום שעובר אני דואג יותר ויותר. "היש לך איזהו רעיון חדש, שיסייע בידינו למצוא את זיווגה?", שמעתי שם של שדכן שעדיין לא דיברנו עמו, אפשר לנסות להתקשר אליו. "מסתמא, לא יהיה לו הצעות בשבילנו, כשישמע שאין לנו לתת דבר". צריך תמיד לנסות, הישועה נמצאת מעבר לפינה "ישועת ד' כהרף עין...", "נכון, אבל אני כבר מיואשת. כבר ניסינו את כל הסגולות, אולי יש עלינו עין הרע?" ר' יעקב פורץ בצחוק מריר. איזו עין הרע יכולה לחול עלינו? יש במה לקנאות בנו? בדירה הצרה לנו או בפרנסתנו הדחוקה? העיקר שאנו שמחים ומאושרים בחלקנו, אמנם בעיה אחת מעיקה על חיינו איך נחתן את תשעת בנותינו, כשהבכירה כבר גילה אינה צעיר כלל! באחרונה זה היה נשמע כמעט מידי יום בביתו של ר' יעקב, אבל הישועה בוששה לבוא, והייאוש כבר החל לאחוז בר' יעקב וברעייתו הנאמנה, שהתקרבו להקב"ה בצעירותם.

ולפתע – יום אחד נצנץ רעיון במוחו של ר' יעקב והוא שטחו לפני רעייתו. עלה בליבו רעיון, מאחר ואנו מצפים לישועה זה שנים רבות, אולי הגיע הזמן לעשות מעשה... איזה מעשה אתה חושב לעשות שעדיין לא עשינו? עלה בדעתי לאחוז במעשה אבותינו הקדושים ולנהוג כמותם! אבותינו מצאו את זיווגם על הבאר..., והנה מחוץ לעירנו ישנה באר נטושה, אולי אלך לשם להתפלל על מציאת זיווגה של בתנו... רעייתו הגיבה ואמרה: עשה כפי הבנתך העיקר שהקב"ה ישמע את תפילותינו וישלח לנו מהרה את ישועתו.

כבר למחרת, ר' יעקב כדרכו מתפלל "ותיקין" עם הפרושים שבעיר, לאחר התפילה נחפז במהירות לביתו שם טעם פת שחרית קלה, נפרד מאשתו הצדקנית כשבידו ספר תהילים הספוג כבר בדמעות של שנים רבות, הזמין מונית ונסע לקצה העיר, שם המשיך לבדו בין השדות, אחר כברת דרך התיישב תחת עץ לנוח קמעא. והנה שומע הוא נביחות כלב, נושא עיניו ורואה נער ועמו כלב אימתני קרבים אליו. ר' יעקב מלמל: ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו... והנער קורא לעברו: מה אתה מחפש כאן? ר' יעקב השיב: מצאתי כאן מקום להתפלל... אמר לו הנער: להתפלל כאן? זהו שטח פרטי, אזור, ששייך לנו. "זה שלכם" שאל בחרדה ר' יעקב? עדיף שלא תכיר אותנו... אתה יודע מה – אומר לו הנער, בא נעשה "עיסקא", אני מרשה לך להתפלל ובלבד שתתפלל גם עלינו... ר' יעקב הנהן בראשו, והנער נעלם עם כלבו כלעומת שבא. ר' יעקב המשיך

בדרכו, הגיע אל הבאר הישנה שהכיר זה שנים רבות, הוציא את ספר התהילים, והחל לשפוך שיחו לפני קונו. דמעות רבות שפך שם ר' יעקב, שוכח היכן הוא עומד ומרגיש ממש כאילו עתה הוא בתפילת נעילה של יום הכיפורים, ופתאום קיבל תחושה – הנה תפילתי נתקבלה!

לפתע התעורר משרעפיו ורואה רכב משטרתי ושני שוטרים מזנקים לעברו. השוטרים שואלים: מה אתה עושה כאן? ור' יעקב מגביה את ספר התהילים ואומר: "התפללתי כאן על מצבי הקשה לפני בורא עולם"... השוטר אומר לו: "אתה נמצא באזור פשיעה, ויש לנו הוראה מגבוה לעצור את המשוטט באזור... הוא מורה לו לעלות על הרכב. ר' יעקב קיבל עליו את הדין ואמר בליבו "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", ונזכר במעשה ברבי עקיבא עם הנר והחומר שלמד זה עתה ב"דף היומי" במסכת ברכות. בהגיעם לתחנת המשטרה האזורית, הביאו את ר' יעקב לפני החוקר ששאלו: מה היו מעשיך שם? באתי לשם להתפלל, השיב ר' יעקב. ומדוע דווקא שם? ממשיך החוקר להקשות. "כי יש שם באר...", ומה הקשר בין תפילה לבאר, צוחק החוקר. כדי להתפלל על זיווגה של בתי, על שידוכים, מתפללים על יד באר, כמו שעשו אבותינו הקדושים... מי הם האבות הקדושים שלך? שואל החוקר בתימהון. "אברהם, יצחק, יעקב, משה רבנו" – משיב ר' יעקב בביטחון. החוקר אמר לר' יעקב: "הסיפור שלך נראה לי כדמיון פרוע, נראה לי שאתה סוחר סמים שראוי להשליכו למעצר תקופה ארוכה, אך המתן עד שאתייעץ עם מפקד התחנה". ר' יעקב הוציא את ספר התהילים וביקש מהקב"ה לחזור לביתו בשלום... תוך כדי המחשבות הטורדות את ראשו, קוראים לו לחדרו של מפקד התחנה. ר' יעקב מובל לחדרו של המפקד, והמפקד סוקרו מכף רגל ועד הראש. המפקד הרהר והביט קלות על ר' יעקב ואמר לו: אני מפקד בתחנה זו שנים רבות, מקרים רבים הובאו לפניי, וליבי אומר לי שאינך פושע, אלא אדם תמים דעים שלא פגע באדם מעולם, אבל רוצה אני לבחון את טוהר ליבך ומקווה שאכן תעמוד במבחן. ר' יעקב הנהן בראשו, ואז אמר המפקד: יש לי בן שחזר בתשובה, בחור עילוי וצדיק שלומד בישיבה חשובה בדרום הארץ ומחפש את זיווגו, רק יש לו "שיגעון שרוצה אישה שגדלה בבית של תורה! אני חושב שהגעת לתחנה הישר מהשמיים! אני מוכן לשלם עליו דירה"... הוסיף המפקד...

לא עברו חודשים רבים, עד שחוקרי ומפקדי תחנת המשטרה רקדו בחתונה הגדולה לשמחתם של כל הצדדים, ואז חשו כולם כי "ישועת ה' כהרף עין".

לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו (כ"ט - ז')

כאשר יעקב מגיע אל חרן ורואה את עדרי הצאן רובצים בשדה, הוא פונה אל הרועים בתוכחת מוסר (בראשית כט, ז) 'הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא עֵת הֵאָסֵף הַמִּקְנֶה הַשְׁקוּ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ'. והרועים

אכן מקבלים את תוכחתו ומתנצלים ואומרים 'לֹא נוּכַל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל הָעֲדָרִים וְגָלֲלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאן'.

הדבר מעורר פליאה: מופיע כאן אדם בלתי מוכר, אשר לא נודע טיבו וטבעו, והוא מתיל להעיר הערות ומעביר ביקורת. היה צפוי שהרועים יתרעמו עלי ויאמרו לו 'מי שמך לאיש שר ושופט עלינו', ומה גרם להם לקבל את דבריו!?

בטוב טעם הסביר מרן הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, רבה של פוניבז': התשובה לכך טמונה במילה אחת הכתובה כמה פסוקים קודם לכן. שעה שפגש יעקב את הרועים, בפנייתו הראשונה אליהם הוא שאל 'אחי מאין אתם?', הוא פנה אליהם בביטוי של חיבה "אחי!", ונתן להם הרגשה שהוא אוהבם כאח ממש, ומכאן הדרך היתה קצרה מאד שכל דברי הביקורת יתקבלו על לב שומעיהן, החזקה על ביקורת הנובעת מלב מלא אהבה, שהיא מתקבלת על לב השומע!

לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו (כ"ט - ז') **(סיפורי צדיקים, עלון 286)**

מסופר על הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן שהיה אומר: ריבונו של עולם, אם עדיין "לא עת האסף המקנה", אם לא הגיעה העת לאסוף את צאנך מן הגלות, "השקו הצאן ולכו רעו" תן להם לפחות פרנסה טובה בריווח כדי שיוכלו להחזיק מעמד.

"עודנו מדבר עִמם ורחל באה עם־הצאן אשר לאביה כי רעה הִוא" (כט, ט) ***(בן איש חי – דרושים)***

אם נדקדק במילות הפסוק - יקשה לנו לשם-מה בא הכתוב ללמדנו כי הצאן הוא "אשר לאביה"; לכאורה פשוט הדבר שהבת שהיא תחת רשות אביה, תרעה את צאנו ולא את צאנה.

והנה בזמנם היה דרכם של בני אדם, כי בשעה שנולדה להם בת - היו מפרישים מעדרם מספר כבשים על-שם אותה הבת, ועד זמן נישואיה היו גדלים לעדר גדול, ונותנים עדר זה לנדוניה בעבורה. כאן הפסוק מדגיש את המילים "אשר לאביה" - ללמדנו את צרות-העין של לבן, שאם כתב 'ורחל באה עם הצאן' - אפשר היה להבין שמדובר בצאן המיועד בעבורה לנדוניה, לזה המשיך ואמר "אשר לאביה"; דע לך כי הוא צר עין ומנע עצמו מלהפריש צאן בעבור בתו כדרך כל הארץ. וכל הצאן הוא לו, לאביה בלבד, ולא לבנותיו.

ויגל את האבן מעל פי הבאר (כט,י) **(אהרון דויטש)**

כולנו מכירים את ציור הילדים. כיכר השוק הומה אדם באמצע באר מים. מצד אחד עומדים רועי הצאן עם צאן מרעיתם, ומן הצד השני עומדת רחל. לידה עומד אברך צנום מזוקן כפוף

קמעה יעקב. ואז מגיע הרגע - יעקב אבינו נגש לבאר ובהינף יד מזיז את האבן מעל פי הבאר. "ויגל את האבן מעל פי הבאר" כאדם שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, להודיעך שכחו גדול. (רש"י)

"כוחו גדול" ?! זה מה שבאים ללמדנו שיעקב אבינו היה "גיבור". יעקב ה"איש תם" ה"יושב אוהלים" שרק אתמול ישב י"ד שנה בבית מדרשם של שם ועבר והגה בתורה. היום באים לציין את כוחו וגבורתו. קשה להבין. כידוע כל סיפור ומעשה בתורה נאמר בבחינת "מעשה אבות סימן לבנים". מה הסימן המוסרי הערכי – לבנים. שיש כאן ? ועוד אם באמת היה גיבור וחזק כל כך איך לא נלחם עם עליפז. במקום להתלמד אתו בסוגיית "עני חושב כמת" היה משיב לו מנה אחת אפיים. וכן מדוע ברח מבית הוריו מפחד עשיו. צא והלחם בו שהרי "כוחו גדול" ? ? ?

שני היבטים נאמרו כדי לתרץ קושיה חמורה זו. ושניהם מפיהם של גדולי האומה. האחד הוא רבם של חסידי גור בדור הקודם "השפת אמת" והשני מגדולי גידולי סלבודקא ר' מאיר חָדש זצ"ל וכל אחד מתרץ ואומר בהיבט שונה לגמרי. השפת אמת טוען יעקב לא היה בעל כוח פיזי מיוחד במינו. ור' מאיר טוען בדיוק הפוך ליעקב כן היה כוח פיזי גדול.

וכך דבריהם הק' – שיעקב מגיע לחרן הוא מגיע ראשונה לכיכר העיר ושם פוגש את הרועים. הוא אומר להם "השקו הצאן" והם טוענים כנגדו "לא נוכל, עד אשר יאספו כל העדרים, וגללו את האבן מעל פי הבאר". מסביר השפת אמת את הדו שיח שמתנהל ביניהם. הרועים טוענים אנחנו לא יכולים לגלול את האבן לבד. רק כאשר יתאספו עוד רועים ביחד אז נוכל להזיז את האבן. בא יעקב וטוען לאומתם לא, אם רק הייתם מנסים, אם רק הייתם רוצים אזי גם לבד הייתם יכולים להזיז את האבן. הוא מנסה ללמדם פרק בכוחות הנפש של האדם. אדם שרוצה בכל מאודו להשיג משהוא. אין דבר שיכול לעמוד בפניו. וכאשר מגיעה רחל הוא מדגים בפניהם הלכה למעשה את הפרק הרוחני שניסה להנחילם. ויגל האבן לא שליעקב היה כוחות פיזיים על אנושיים אלא שהוא בסך הכל רצה. וכשרוצים אין דבר העומד כנגד הרצון.

ר' מאיר חדש טוען כאשר יעקב גלל את האבן התגלה כוח הפיזי הגדול שהתברך בו יעקב מלבד מעלותיו האחרים. ומתי יעקב משתמש שוב בכוח זה בסוף הפרשה. כאשר לבן משיג את יעקב לאחר שברח ממנו. הם מתווכחים ומתנצחים ובסוף מתפייסים ועושים שלום. ואז אומר יעקב "ועתה לכה נכרתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך" "ויקח יעקב אבן וירימה מצבה" אומר המדרש תנחומא "וירימה, והוא הרימה מצבה כאדם שמעביר פקק צלוחית מן הצלוחית". שוב מציינת התורה לשבח את כוחו הפיזי של יעקב. (ובמפרשים זה ממש אותם מילים) פעמיים בלבד משתמש יעקב בכוח הרב שניחן בו. פעם למטרות חסד ופעם למטרות שלום. הוא יכול להשתמש בו מצוין להילחם עם עליפז ועשיו, הוא יכול להשתמש בו מול רמאותו הבלתי פוסקת

של לבן. אבל יעקב ה"איש תם" ה"יושב העולים" ה"בן ישיבה" אינו משתמש בכוחות פיזיים שחנן אותו הבורא אל מנת להכות את יריביו זו אינה דרכה של תורה. רק כאשר באים לעשות חסד ולהשכין שלום אז יש את המקום להשתמש בכוחות נוספים שנתן הבורא. "להודיעך שכוחו גדול" לא בשביל להילחם אלא להרבות צדקה וחסד.

*

בברכת הגשמים אנו אומרים "יחד לב ויגל אבן . . . בעבורו אל תמנע מים" יגל אבן זה כמובן הפרשה שלנו "ויגל האבן מעל פי הבאר" לא משנה כיצד נפרש את הפסוק או כשפת אמת או כר' מאיר חדש בשניהם בעבור יעקב שכזה – אל תמנע מים.

"וַיְסַפֵּר לְלָבָן אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" (כט, יג) [הרב אליהו דיסקין]

וברש"י: "ויספר ללבן - שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטלו ממונו ממנו ."ולעיל (פסוק יא) הביא רש"י : "דבר אחר לפי שבא בידיים ריקניות אמר, אליעזר עבד אבי אבא היו בידיו נזמים וצמידים ומגדנות ואני אין בידי כלום. לפי שרדף אליפז בן עֵשָׂו במצות אביו אחריו להורגו והשיגו ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק משך ידו. אמר לו מה אעשה לציווי של אבא אמר לו יעקב טול מה שבידי והעני חשוב כמת".

הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל סיפר ששאל פעם את הסטייפלר , איזה מעלות צריך לחפש כשרוצים לבחור חתן, אמר לו הסטייפלר שכשבוחרים חתן, לא צריך לבדוק עילוי גדול, רק צריך לבדוק שלשה דברים, שיהיה לו מידות טובות , שיהיה מתמיד, ושיהיה לו שכל הישר. אבל לא צריך להיות גאון . וסימנך "משה" מידות, שכל ישר והתמדה, אמר הגרמ"מ שאלתי את הסטייפלר, אם יש לו שכל הישר, והוא גם מתמיד, למה צריך שיהיה לו מידות טובות? הרי התורה מעדנת את האדם?! ע"י תורה האדם מקבל מידות טובות . ענה לו הסטייפלר, אכן התורה מעדנת את האדם, אבל זה לא מספיק, אם האדם לא מתייגע לשנות את המידות ולשפרן, התורה לבד, זה לא מספיק .והביא לו ראיה מהפרשה שלנו, אליפז למד אצל זקנו יצחק , ומה למד אצלו? "לא תִרָצח". וכי את הלאו של " וְלא תִגְזֹל" "וְלא תִגְנֹב" הוא לא למד אצלו? הוא לא למד שאסור להיות רוצח, ושודד מותר כן להיות ? מה התירוץ? אם הוא לא היה לומד תורה הוא היה רוצח, אבל היות שלמד תורה, והתורה מעדנת את האדם, אז זה הועיל לו להוריד אותו מדרגת "רוצח" לדרגת "שודד". אמר לו הסטייפלר, ודאי שהתורה עוזרת, שבלי התורה הוא היה רוצח ואילו עם התורה הוא סתם "חיה רעה". אם לא עובדים על המידות, זה לא מספיק.

והוסיף הסטייפלר, בחור שלומד טוב, ההוכחה היחידה היא שעם ה"סטנדר" יש לו "שלום בית" טוב, ואתה יודע למה ? כי ה"סטנדר" אף פעם לא ביקש לו להוריד את הפח ...הסטנדר אף

פעם לא ביקש לו לקום אל התינוק באמצע הלילה... אם לא עובדים על המידות, יכולים ללמוד ולהיות מושחת. זה מה שלומדים מאליפז, שעל המידות צריך לעבוד.

"הכי אחי אתה ועבדתני חינם" (כט,טו) **(מעיין השבוע)**

הרב כלי חמדה זצ"ל התקשה: לבן הארמי ראש רמאי הדור היה, החליף את משכורת יעקב אבינו עשרת מונים, ניצלו והעבידו בפרך. ולפתע – עדינות כזו, אצילות נפש, אינו רוצה עבודת חינם, מתנדב לשלם! ואכן, לבן לא גילה כאן פרץ נדיבות, ההיפך הוא הנכון. כי הפתגם אומר: "אל בקשיש ג'אלי", הדורון עולה ביוקר. כי מקבל המתנה משתעבד בהכרת הטוב, ואחר כך לא יוכל לסרב לכל בקשה, ומי יודע כמה יצטרך לשלם. ולכן אמר לבן: "הגידה לי מה משכורתך" ואדע כמה לשלם, ולא אעמוד בפני הפתעות. וכך היה הרב מבריסק, מרן הגרי"ז זצ"ל, אומר: "התשלום הזול ביותר, הוא בכסף!"...

"טוב תתי אתה לך מתתי אתה לאיש אחר שבה עמדי". (ט"ט י"כ) **("נר לשולחן כ ל"יש" שבת ידידי ה "בהח יעקב ישראל).**

פעם עלה הגאון רבי יעקב ישראל פוזן על האוטובוס לזכרון יעקב . ראה את הגאון רבי חיים גריינימן יושב והמקום לידו היה פנוי שאלו אם אפשר לשבת לידו. נענה רבי חיים ואמר ': טוב תתי אותה לך מתתי אותה לאיש אחר , שבה עמדי '...

ויאמר לבן טוב תתי אתה לך מתתי אתה לאיש אחר, שבה עמדי (כט,יט) **(ח. ו.)**

זיווגו של אדם נקבע מן השמים

לבן רוצה לתת את לאה ראשונה ליעקב בטענה שהיא הגדולה ולא יתכן לתת הצעירה לפני הבכירה. ואף שלבן עשה זאת בהערמה מ"מ ברור שזיווגו של אדם נקבע מן השמים ומשמים רצו שיתקיים הדבר. אל לו לחשוב לאדם שהוא בוחר לו בת זיווגו אלא מ' יום קודם יצירת הוולד יוצאת בת קול מהשמיים ומכריזה "בת פלוני לפלוני". מכריזים בשמים וקובעים לאדם ובוחרים לו את בת זיווגו. בכדי לחזק את הדברים נביא מעשה נפלא המובא בספר "אנשים מספרים על עצמם" הסיפור מסופר מפי בעליו: אני בן למשפחה טובה וידועה. למדתי בישיבות הטובות ביותר. למדתי היטב, וכשהגעתי לפרקי, רצו אותי משפחות רבות לחתן. לי בעצמי היו דרישות מקובלות ואולי קצת יותר. יותר נכון, אני לא דרשתי כלל. הוריי דרשו בשבילי. לאחר הצעות אחדות שדחיתי, הציעו לי בחורה טובה מאוד. ערכנו את כל הבירורים, והיא ענתה על הדרישות. נפגשנו, ומיד הרגשתי שהיא מתאימה לי. היו בה כל התכונות שחיפשתי, ומעבר לכך הרגשתי שהיא הבחורה שחיפשנו הוריי ואני.

נפגשנו שלוש פגישות, והכול התנהל למישרין. לאחר כל פגישה מסרנו תשובה חיובית לשדכנית, וזו קבעה פגישה נוספת. בפגישה החמישית, שהייתה בטיילת כלשהי במרכז הארץ, עצרתי לפתע ואמרתי לה שאני חושב שאנחנו מתאימים, וביררתי אם גם היא חושבת כך, היא הנהנה בחיוב והייתה נרגשת מאוד. רגע לאחר הגילוי המרעיש של משמעות הדברים שאמרנו, מיהרנו לטלפון ציבורי להודיע להורים. הם שמחו מאוד וסיכמו ביניהם להיפגש בביתה של הבחורה יומיים לאחר מכן. לסיכום הנושא הכספי. נרגש חזרתי לישיבה וסיפרתי לחבריי הטובים ביותר בסודי סודות, כי סיכמתי עם בחורה וכי בעוד יומיים יהיה וורט.

ביום המיועד נפגשנו אני והבחורה, הוריי והוריה. לאחר היכרות קצרה "גירשו" אותנו ההורים מהבית, "כדי שנוכל לריב בנחת" אלו היו מילותיו של אבי, שניבא ולא ידע מה ניבא. לקחנו מונית לאזור הטיילת, הספקנו לטייל חצי שעה, ואז אמרתי לה שאולי כדאי להתקשר לביתה ולשאול האם כבר סוכמו הדברים. התקשרנו, והוריה אמרו לה שנחזור מהר ככל האפשר. נכנסנו למונית הראשונה שהזדמנה למקום, ובדרך הרגשנו ממש מאורסים. זו הייתה אווירה אחרת. ידענו שכעת נלך הביתה, ירימו כוסית, וחברים יפרצו לבית בשירת "קול ששון וקול שמחה". הגענו. ראינו את פני ההורים, ואלה לא בישרו טובות.

אבי היה הראשון שדיבר: "יש לנו בעיה. השדכנית הטעתה אותנו. אנחנו צריכים לדון בעניין בכובד ראש". ציפינו שימשיך בדבריו, אך תחת זאת קמו הוריי, לחצו את ידיהם של הורי הבחורה ואמרו לי: "בוא אתנו". "רגע", אמרתי, "מה הסיפור?" "בוא אתנו ונסביר לך" ענו הוריי. רציתי לדבר אתה, אך היא הייתה המומה כמוני. הסתכלנו זה בזה. היא הייתה חיוורת, וכנראה גם אני. וזה היה המבט האחרון שהחלפנו.

כבר ברחוב החל אבי לפרוק את כעסו: "זו חוצפה מה שהיא עשתה לנו, השדכנית הזו", אמר. "איך היא עבדה עלינו בצורה כזו?" ומיד הסביר: "בכל השידוכים עד היום היה ברור שהצד השני נותן דירה. לפני ההתחייבות הזו לא הסכמנו כלל לשמוע את ההצעה. גם כאן חשבנו שהכול בסדר, אך כבר בחמש הדקות הראשונות הבנו שמדובר בטעות. להורים של הבחורה הזו אין כסף לדירה, וגם לא לעשירית דירה. יש להם כסף למחצית חתונה מצומצמת מאוד, ואפילו בשביל שעון הזהב הם אמרו שיצטרכו לקחת חובות. הפילו אותנו בפח, ומזל שגילינו את זה בזמן".

שתקתי. חשתי שהעולם כולו נופל. "נפלנו בפח", "רימו אותנו", "שידוך בלי רמה", "משפחה פשוטה". כל זה על הבחורה המיוחדת שאתה נפגשתי? "מזל שיצאנו מזה בזמן", שמעתי את אבי אומר, ואז פתחתי את פי בפעם הראשונה: "זה לא בדיוק בזמן", אמרתי, "אני סיכמתי דברים עם הבחורה הזו". "לא נורא", אמר אבי, "מזל שלא נפגשת עוד כמה פעמים. יש לנו הצעה מיוחדת, שליבי אומר לי שהיה צריך לגשת אליה קודם. אין מה לעשות, שידוכים הם לא טיול מהנה..."

"אבל, אבא, אולי לא שמת לב למה שאמרתי. אני סיכמתי עם הבחורה הזו. התחייבתי". "שטויות", הגיב אבי, "אלה דברים שקורים בכל יום. כל עוד לא היה וורט, אין כל חשיבות למה שאתה או היא אמרתם". נראה היה שמילותיי לא נקלטו אצלו כלל. הבנתי שאין על מה לדבר. השידוך הזה אינו בא בחשבון.

איני יודע מדוע, אך למרות שיברון הלב שחשתי לא עשיתי ניסיונות רבים מדי להחזיר את השידוך. במבט לאחור, אני יודע שלא הבעתי מספיק בפני הוריי את תחושת האובדן. אולי מפני שהייתי צייתן ומעולם לא הבעתי דעה המנוגדת לדעתם. הנחתי שהם רוצים את טובתי ואגב, עד היום אני מניח כך אך ברוב טיפשותי לא יידעתי אותם עד כמה הדברים קשים לי. לאחר שבועיים התחלתי להיפגש שוב. נפגשתי עם בחורות אחדות. ואז הגיעה בחורה ממשפחה טובה שהתאימה לי מאוד. לא הייתה סיבה שלא להמשיך אתה. היא בעצמה רצתה את השידוך כבר מההתחלה, ומהר מאוד סיכמנו בינינו על אירוסין.

הוורט היה למחרת, והוא היה קצר הרבה יותר מכפי ששיערתי. התברר שהוריי לא לקחו סיכון ונפגשו בלי ידיעתי עם הורי הכלה כבר לאחר הפגישה הראשונה. הם דרשו וקיבלו את כל ההבטחות, ומדובר היה בהבטחות נכבדות מאוד. לכן כל מה שהיה חסר הוא שנסכם בינינו ונתארס. וזה מה שעשינו. הוורט והאירוסין היו מפוארים ביותר. שנינו נחשבנו למבוקשים מאוד, ועשרות אם לא מאות חברים שלי וחברות שלה הגיעו. השמחה מילאה אותי והשכיחה ממני את הצער והיגון שהיו מנת חלקי בשבועות האחרונים. תקופת האירוסין הייתה נפלאה. המשפחה קיבלה אותי יפה והתגאתה בי מאוד. ארוסתי הייתה נחמדה וחכמה, והכול נראה כמו חלום.

החתונה הגיעה, והיא הייתה מפוארת. מיד אחריה נכנסנו לדירה החדשה שרכשו הוריה בעבורנו. כאן התחילה תקופה, שכשם שהייתה קצרה, כך הייתה רעה. מהיום השני לנישואין התחלנו לריב. בעצם, לא הייתי קורא לזה "התחלנו". היא הייתה רבה, אני הייתי מבקש ממנה סליחה, והיא לא הייתה סולחת עד לריב הבא. היא לא אהבה שום דבר שאני עושה: לא את אופן האכילה שלי ולא את אופן הדיבור, לא את אופן ההליכה שלי ואפילו לא את הצורה שבה ישנתי. כשהסתיימו שבעת ימי המשתה, נכנסנו אל החיים האמתיים, ואלו לא היו חיים, אלא סיוט אחד גדול.

אשתי התגלתה כביקורתית רצינית מאין כמותה. מצדי לא הייתה שום נקודת ביקורת עליה. היא הייתה מבשלת, מכבסת, מנקה את הבית היטב. אולי זו הייתה הבעיה שהיא הייתה מושלמת מדי, חוץ מעניין המידות, שבהן היה לה להשלים הרבה, אך בשלב הזה עדיין לא קלטתי זאת. עד הנישואים חשבתי שגם אני מושלם, אבל היא סיפרה לי שלא כך הדבר. היא סיפרה לי שאני בן אדם חסר נימוס, גמלוני ועצלן, שאינו יודע להזיז את עצמו ממקום למקום. היא אמרה זאת במילים

פוגעות ושברה את רוחי. אך כלפי חוץ נופת צופים. איש לא ידע מאומה. אני לא דיברתי, לא התלוננתי ולא העליתי על קצה דעתי שמשהו נורא קורא לי. ידעתי רק דבר אחד: שאני עצוב ורע לי. שכנעתי את עצמי שאני באמת לא בסדר וחייב להשתנות, כדי להיות ראוי לאישה שהסכימה להינשא לי. לא חשבתי לרגע לחלוק על מסקנותיה, וודאי לא חשבתי שאולי לא היה זה רעיון טוב לשאת אותה.

הפגיעות הללו הסתיימו דווקא מצידה. חודשיים בדיוק לאחר הנישואין הגעתי הביתה וראיתי שהוא מסודר למופת. מבט אחד סיפר שהיא לקחה את כל מה שהיה שייך לה והשאירה אותי עם מיטה מוצעת, ארון בגדים שלי ומכתב קטן שהודיעה לי שהיא עזבה, ושפרטים אוכל לקבל אצל הוריה. התקשרתי להוריי וסיפרתי להם מה קרה. הרגשתי מבויש מאוד והתחלתי לבכות ולהתנצל שאינני אשם ושאני מוכן לעשות מה שהיא תבקש.

הוריי התקשרו להוריה של אשתי ושמעו מהם בתמצות את כל ההשמצות שנאמרו כלפיי בחודשיים האחרונים. בתחילה ניסו לברר איתי אם הדברים נכונים, ואני לא ידעתי מה לענות להם. "אתם מכירים אותי, אתם יודעים איך אני אוכל, הולך ומדבר. לא השתניתי. היא חושבת שזה לא בסדר, וגם הקפידה לשכנע אותי בזה. האמת היא, שכמעט השתכנעתי. אם גם אתם משוכנעים בכך אין בעיה, אולי אלך לטיפול". למזלי, הוריי היו חכמים ממני. הם הושיבו אותי ואמרו לי כי אינם רואים פסול בשום מנהג שלי. להפך. הם חושבים שאני בחור עדין ואציל נפש. הם עודדו אותי לספר מה אירע בחודשיים האחרונים. לראשונה פציתי פה וסיפרתי הכול. כשסיימתי לספר, ישבו הוריי מולי ובכו. מעולם לא ראיתי אותם כך. אמי אמרה לי: "הקשב לי, בני היקר. נישאת לאישה בעייתית וחסרת מידות. מזלך הטוב שהיא זו שעזבה, שאם לא כן, לעולם לא היינו יודעים על הסבל שעברת. היא יכלה למוטט אותך נפשית". הם דיברו ונסכו בי ביטחון, שבעצם לא אני האשם אלא היא. בתחילה חשבתי שהם מנסים לעודד אותי, אך שיחה אחת קטנה עם אבי, שהוא טיפוס אמתי שיודע לומר ביקורת כשצריך, שכנעה אותי לחלוטין. "האמן לי, בני", אמר, "שאילו הייתי חושב שהבעיה אצלך, הייתי יושב אתך בעדינות ומסביר לך איפה טעית, אך שמעתי אותך, שמעתי גם אותם, ויותר מזה ערכתי בירור נוסף על אודותיה. אני רוצה שתהיה סמוך ובטוח ששום דבר אצלך אינו בעייתי. אתה נפלת בפח. אני רוצה שתאמין לדברים שאני אומר".

הגט הגיע מהר מאוד, לאחר סדרת דיונים בבית הדין. זהו טקס שלא הייתי מאחל לאיש לעבור אותו, בייחוד לא לצד המגורש, שבמקרה הזה הייתי אני. עמדתי שם מבויש וכואב. היא, בעמידה בטוחה וגאה, קיבלה את הגט. הוריי הגיעו להסכם בכל הנוגע לרכוש, ואני, בחור בן עשרים ואחד, מצאתי את עצמי גרוש טרי. עברי המפואר כבן ישיבה ששמו יצא למרחקים נמחק לטובת המעמד החדש של גרוש שהכול נדים לו. הייתי בייאוש מוחלט. בבוקר קמתי בקושי להתפלל

וללמוד. חשתי שאין לי כוחות. ההשפלות שעברתי בחודשיים האחרונים נתנו את אותותיהן ומוטטו אותי לחלוטין.

כל זה נמשך שבועיים. יום אחד התקשרה השדכנית, זו שהוריי כעסו עליה כל כך, והציעה שידוך. כן, אותה בחורה שאתה סיכמתי על אירוסין, ושהשידוך עמה לא יצא לפועל בגלל כסף. היא אמרה שאמנם אני גרוש, אך מהיום ששמעה שהתגרשתי הודיעה להוריה שלא אכפת לה מה יגידו, היא חושבת שאנחנו צריכים להינשא. הוריה ניסו להניא אותה מכך ואף לקחו אותה לאחד מגדולי הדור שישכנע אותה בדבר. הוא הפתיע אותם ואמר שזה השידוך שלה, ושעליהם להסכים לכך מידית. הוריי שמחו שמישהי רוצה אותי, ושמחו עוד יותר מכיוון שדובר ברווקה מצוינת. הם ענו מיד תשובה חיובית.

נפגשנו. קשה לי לתאר מה היה באותה פגישה. בתחילה לא יכולתי להסתכל בעיניה, אך היא בחכמתה החלה לדבר על דה ועל הא, כביכול זו פגישה שישית, כאילו לא עברה חצי שנה שהרסה את כל מה שנבנה בינינו, וכאילו לא העדפתי מישהי אחרת על פניה רק מפני שלהוריה אין כסף. היא דיברה איתי על עבודת ההוראה שלה, על התינוקת החדשה של אחיה ועל התלבטות כלשהי שיש לה בנוגע למשרה שהוצעה לה. דיברנו, ופתאום השתרר שקט. ואז שמעתי את עצמי אומר: "אני רוצה לומר לך משהו". שתיקה. ואז אמרתי: "סליחה" ופרצתי בבכי בלתי נשלט. כל גופי רעד. בתחילה היא ניסתה לשלוט בדמעותיה, ולאחר מכן הצטרפה אליי. דברים רבים אמרנו באותו מעמד, ובסיומו חזרנו והבטחנו זה לזו להינשא. עשר שנים חלפו מאז, ואני נשוי בעושר.

ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש (כט,כ)

מובא בספר "אוצר אפרים" פרוש נפלא בעניין זה. כי הרי צריך להבין מדוע כתבה התורה לחם לאכול והרי ברור שבגד לובשים ולחם אוכלים?

אבל אפשר לפרש כך: יש אדם שהולך למכולת ורוצה לקנות לילד מאכל טעים אך מאכל זה הוא יקר, ועושה חשבון שאם יקנה מאכל זה, הרי לא יוכל לקנות לו מגפים לחורף. וכשהולך לקנות מגפים, מציע לו המוכר מגפים מעור עם פרווה מחממת, אבל הוא עושה חשבון שאם יקנה מגפים כאלו, לא יישאר לו כסף לקנות במכולת לחם וחלב. יוצא שאדם זה אוכל מגפים ולובש את מה שלא יכל לקנות במכולת. ולזה ביקש יעקב אבינו: "ונתן לי לחם לאכול", שהלחם יהיה מאכילה ולא מלבוש, ושהבגד יהיה לבוש ולא מאכל.

''וַיֶּאֱסֹף לָבָן אֶת כל אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה''. (כט, כב)

פעם, בא אחד מיהודי ווילנא, אל רבי שלמה זלמן, אחיו של רבי חיים מוולאזשין זצ״ל, והביע לפניו את צערו, כל יודעי ומכירי חושבים אותי עדיין לנגיד, אבל אני הגבר יודע את מצבי, כי

ברע הוא, והנה הגיעה עת דודים לבתי, ולפי מצבי בציבור ובקהילה, אנוס אני לעשות משתה גדול, ולהזמין את העשירים והמכובדים שבעיר, ההוצאה תהי׳ מרובה, ומצבי דחוק מאד, נבוך אני, ואיננני יודע איך להתנהג.

החזיר לו רבי שלמה זלמן! שתי פעמים מסופר בתנ״ך על חתונה שהוזמנו אלי' אנשים. פעם אחת, כשהשיא לבן את בתו ליעקב, נאמר ״ויאסוף לבן את כל אנשי המקום ויעש משתה״, ופעם השני', כאשר נשא בועז את רות נאמר (רות ד) ״ויקח עשרה אנשים מזקני העיר״.

לבן, שהי' מפורסם ברמאות, כשצריך הי' להשיא את בתו לא רצה כלל להיכנס בחשבונות, כמה הוצאות יצטרך להוציא בשביל המשתה, ועל כן אסף את כל אנשי המקום, ועשה להם משתה גדול, מתוך תקווה, כי בזה ירמה את בני עירו, לחשוב אותו כעשיר ורב אוצרות, ויתנו בו אמון. ואולם בועז, למרות מה שנחשב לעשיר, הי' גם איש ישר, חי על פי חשבון, כי מי יודע מה יולד יום, ועל כן כשהגיעה שעת חתונתו עם רות, הזמין רק עשרה אנשים, וגם הם מזקני העיר, שאינם אוכלים ואינם שותים הרבה, כך היא חובתו של כל איש ישר, לא לפזר כסף בשביל משתה, במיוחד כשהוא בעצמו יודע שמצבו ברע הוא.

לשים לך חמוצים? **(סוף מעשה במחשבה תחילה, עלון 102)**

"בתנאי שתביא לי מלפפון חמוץ על כל חצי ליטר וודקה", השיב הלקוח לברמן המשועמם, שרצה לדעת איזו כמות של משקה חריף מסוגל השתיין הכבד להכיל בפעם אחת. "ואם אתן לך חבית וודקה", שאל הברמן, "תצליח לשתות את כולה?!" "אל תגזים", התרעם הלקוח. "אין לי מקום בבטן לכל כך הרבה מלפפונים חמוצים"...

בספר סדר הדורות (המסדר לפי דעות חז"ל במדרשים שונים את סדר הדורות מבריאת העולם) מביא כמה וכמה דעות לגבי שנת לידתן ופטירתן של רחל ולאה. נביא כאן בתמצית את הדעה המקובלת על רוב המדרשים והמפרשים, שרחל ולאה היו אחיות תאומות (נולדו יחד) ונישאו בגיל 22 ליעקב, בהפרש של שבוע בין החתונות.

רחל נפטרה בגיל 36 לאחר שהייתה נשואה ליעקב ארבע עשרה שנה, ולאה נפטרה בגיל 44. שבע שנים אחרי רחל. (המדובר הוא בשנים מקוטעות, דהיינו לא שלמות. לכן התאריכים נראים גדולים או קטנים בשנה פחות. אבל למעשה בשנים שלמות התאריכים המקובלים בנוגע לחייהן של רחל ולאה הם כפי שציינו).

רצוננו להתמקד במסר קטן שעולה מקורות חייהן של רחל ולאה בפרשתנו, כפי שנראה בהמשך. לפני כן נקדים סיפור אמתי ששמעתי מהרה"צ אלימלך בידרמן שליט"א, ששמע מבעלי המעשה: שני בחורים מישיבה חסידית בבני ברק החליטו לנסוע באחת משבתות החורף לצפת.

רצה הקב"ה מסובב הסיבות והם נתקעו בדרכם בעיכובים שונים ומשונים עד ששעה לפני השבת מצאו השניים עצמם למרגלות העיר טבריה, כשהם מבינים שהסיכוי להגיע לצפת כרוך בחילול שבת, ולכן עליהם להתכונן לשבות בטבריה.

החל מן העיכוב הראשון חשו השניים שייתכן ותכניתם תשתבש, והתלוננו בינם לבין עצמם על העיכובים הלא צפויים ועגמת הנפש. מיותר לציין שעגמת הנפש הגיעה לשיאה בעת שעמדו על שפת הכינרת כשאין להם שמץ מושג היכן יעשו את השבת. בלית ברירה ניסו לחפש אדם שומר תורה ומצוות שייאות לארחם לשבת מהרגע להרגע. חסיד שחזר מן המקווה עם בגדי השבת לגופו והשטריימל על ראשו פגשם כשהם אובדי עצות, דחף לידם מטבעות מספר שירוצו למקווה לכבוד שבת, לקח מהם את חפצי המוקצה והזמינם לביתו.

טרופי נשימה הגיעו השניים עם מארחם לתפילת מנחה וקבלת שבת, כשאין להם דקה בכדי לדבר עם מארחם. בליל שבת כשישבו עמו ועם זוגתו לשולחן השבת, סיפר להם היהודי את גודל ההשגחה הפרטית שלהם: "אני ורעייתי שהינו בחו"ל בהשתטחות על קברי צדיקים. טיסתנו חזרה לארץ התעכבה בימים מספר וידענו שננחת ביום חמישי לפנות ערב. קרובי משפחה לקחו את הילדים לביתם לשבת, וכך יש לי מקום עבורכם. "אך בכך לא תם הסיפור. אילו היינו אני וזוגתי מכינים את צרכי השבת, לא היינו מכינים מראש אוכל לשני סועדים נוספים, כי אם עבור שנינו בלבד. אלא ששכנים שידעו על העיכוב שלנו, ולא ידעו שהילדים אינם בביתנו, הכינו את מאכלי השבת בשפע עבור משפחה שלמה. כעת יש אוכל גם עבורכם".

בצאת השבת שח אחד הבחורים לחברו: "אנחנו בכינו על כך שלא תהיה לנו שבת כהלכתה, והנה הקב"ה דאג לנו מראש בהשגחה מופלאה לעונג שבת אמתי".

ולמה באמת הם נתקעו בדרך? קראו על נסתרות דרכיו של השי"ת: שבועיים לאחר אותה שבת, התארס אחד הבחורים עם בתו של המארח!...

ידועים דברי חז"ל שלאה בכתה רבות על שבגורלה נפל להינשא לעשו, שכך אמרו הבריות "שני בנים לרבקה, שתי בנות ללבן. הגדולה (לאה) לגדול (עשו), הקטנה(רחל) לקטן (ליעקב)". בזמן שעבד יעקב שבע שנים עבור רחל, בכתה לאה על מר גורלה. אך לא ידעה שרצונו של הבורא יתברך, שהיא תישאר לחיות שבע שנים נוספות עם יעקב אבינו לבדה, לאחר שתיפטר רחל מן העולם. לכן בשבע השנים הראשונות בטוחה הייתה שהפסידה חתן כמו יעקב, ולבסוף זכתה אף להיקבר עמו.

***

הקב"ה מכין לאדם את צעדיו עלי אדמות, לפעמים כרוכה הישועה במעט צער שקודם לה, כדי שיוכל האדם לזכות בטובה. אך אל לאדם להתייאש ולהגיע לעצב ברגעים הלא נעימים. לא נעים לאכול הרבה "מלפפונים חמוצים", אולם כשיודעים ומאמינים שבסופו של דבר מחכה "בקבוק" עם משקה משובח שיעשה לנו רק טוב, נרצה שישימו לנו גם "חמוצים".

ויהי בבוקר והנה היא לאה (כט, כה")

אבל בלילה לא הייתה לאה, לפי שמסר יעקב לרחל סימנים, וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה אמרה עכשיו תיכלם אחותי, עמדה ומסרה לה אותן סימנים " (רש"י)

מידת השתיקה אנו יודעים כי לשון הרע זו עבירה חמורה. וזה נכון. אבל עלינו לדעת כי מלבד עצם האיסור לדבר לשה"ר על אנשים, על חברים, ישנו חלק נוסף בנושא זה, והוא : המידה הכללית הנקראת שתיקה, לאו דוקא מלשה"ר . ישנו מעשה מופלא שמספרים על האדמו"ר מרוז'ין זיע"א, אחד מגדולי האדמורי"ם לפני כמאה וחמישים שנה. מנהגו היה, שעל השולחן שהוא ערך [ה'טיש'] היה יושב בשקט, בדממה . ומספרים שפעם שאלו את הגוי שהיה מנקה את בית המדרש של האדמו"ר, מה ראה שם. נענה הגוי ואמר בזה הלשון: "ראיתי שם שולחן ארוך שיהודים יושבים משני צדדיו. בראש השולחן יושב זקן אחד, הוא שותק וכולם מקשיבים ..." איזו הגדרה נפלאה: המילה היפה ביותר שנאמרה שם – זו השתיקה!

"ויהי בבוקר והנה היא לאה" (כט, כה) **(אמרי חן)**

אמרו במדרש: שכל אותו הלילה היה קורא לה "רחל" והיא עונה לו כן, וכי מה צריך היה ליעקב לקרוא בשם רחל כל הלילה?

אולם יתבאר ע"פ מעשה שהיה: סוחר אחד שכר עגלה נסע בה לרגל מסחרו, והנה באמצע הדרך, ירד העגלון מן העגלה, וציווה על הסוחר לפשוט בגדיו וללבוש את בגדי העגלון, ולא יהרוג אותו ומעתה הוא יהיה העגלון, ואילו העגלון לבש בגדי הסוחר, והתיישב בעגלה, והסוחר ציית בעל כרחו, והנהיג את העגלה, עד שהגיעו לעיר, וכשהגיעו לעיר, וראה את עצמו בטוח, וסר ממנו הפחד, הרים קול צעקה! והתחיל צווח על העגלון, שהוא העגלון לקח לו כל רכושו והעגלון צועק שהוא הסוחר, ובקיצור כל אחד אומר: אני הסוחר והוא העגלון ונעשתה מהומה גדולה עד שהגיעו לפני רב העיר, הרב רצה לבחון מי באמת הוא העגלון, ומי הסוחר באמת וע"כ בקש מהם קודם לנוח מטרחת הדרך, וכשיתפנה מעסקו אז פנה אליהם וידון אותם והציע להם שתי מטות לנוח עליהם, והם מרוב עייפות הדרך השתקעו בשינה עמוקה, ואז הרב פתח את הדלת של החדר פתאום, והכריז בקול חזק: עגלון! ומיד העגלון האמתי ענה "כן" כי הוא רגיל בכך ואילו הסוחר

נשאר ישן, כי בהיות אדם משוקע בשינה, אינו מתעורר, כשקוראים בשם אחר, ואז התברר מי הוא העגלון באמת, ומי הוא הסוחר, וע"כ.

גם יעקב אבינו חשש פן לבן רימה אותו והכניס לו לאה במקום רחל וע"כ המתין לה עד ששקעה בשינה, ואז התחיל לקרוא "רחל" להעמידה במבחן, אם היא באמת "רחל" או שהיא "לאה" וע"כ כשהיא ענתה לו "כן" מתוך שינה היה בטוח שהיא רחל, וע"כ בבוקר כשנודע לו שהיא לאה, אמר לה: את רמאית בת רמאי שהרמאות מוטבעת בך מלידה שאפילו מתוך שינה כשקראת לך "רחל" עניתי לי "כן אמרה לו ממך למדתי שמותר לשקר לדבר מצוה שהרי זה כ"א שנה כשאביך שלח את עשו להביא לו אוכל, הלכת אתה מהר והבאת לו וכששאל אותך מי אתה, השבת, אני עשו בכורך, ובוודאי לא נמנעת מלשקר כדי לקיים מצות אמך. כיום אף אני עושה כך כדי לקיים מצות אבי. ובפרט כדי לזכות באנין כה גדול להיות עם חסיד כמוך ובכך להינצל מידיו של עשו..

"ויהי בבוקר והנה הוא לאה" (כט, כה) (עבודת ישראל)

אמרו חז"ל שיעקב שאל בבוקר את לאה הרי בלילה קראתי לך 'רחל' וענית לי שאת רחל, אמרה לו לאה וכי לא כך עשית אתה לאביך שאמרת 'אנכי עשו בכורך' וא"כ למדתי ממך . וצריך לדעת כי אין זה כפשוטו, כאילו אמרה ליעקב אתה לא אמרת אמת לאביך ולכן גם אני לא אמרתי אמת לך, חס ושלום לומר שזה היה הדין ודברים ביניהם, אלא הפירוש הנכון הוא דהנה העולם היו אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן , הגדולה לגדול והקטנה לקטן, דהיינו לאה הגדולה צריכה להינשא לעשו הבכור, אבל אליבא דאמת עשו אינו הבכור, כי מכר את בכורתו ליעקב, וא"כ יעקב הוא נעשה הגדול, ולאה צריכה להינשא לו, וזאת אמרה לאה, הרי אמרת 'אנכי עשו בכרך' ובוודאי אין זה שקר, כי אתה באמת הבכור, ואם קנית חלקו א"כ אני שייכת לך, כי אתה הגדול ואני גם הגדולה .

***וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא יֵעָשֶׂה כֵן בִּמְקוֹמֵנוּ לָתֵת הַצָּעִירָה לִפְנֵי הַבְּכִירָה (כט,כו)* (הרב יעקב חן)**

מבאר בעל בית הלוי: מדוע לבן הארמי הוצרך לבאר ליעקב כי איננו נותן לו את רחל מחמת שהיא צעירה, מספיק שהיה אומר לו לא אינני נותן את רחל? אלא מבאר הרב: לבן בא לרמוז ליעקב אנחנו לא כמוך, אצלנו אין עניינים כמו אצלך שקנית את הבכורה, אצלי בכורה זו בכורה, וצעירה זו צעירה, לא יעשה כן במקומנו מה שעשית שם.

"הרמאי" הזה נותן מוסר ליעקב אבינו,,,

***"ויעש יעקב כן וימלא שבוע זאת ויתן לו את רחל בתו לו לאשה" (כט, כח)* (ליקוטים נפלאים – ויצא)**

צריך להבין מאחר והתורה אסרה לשאת שתי אחיות, כיצד התיר יעקב אבינו לעצמו לשאת את רחל ולאה, והלא אמרו חז"ל (יומא כח) כי אבותינו קיימו את כל התורה כולה, ואפילו ערובי תבשילין ועירובי תחומין?

כמה תירוצים נאמרו לשאלה זו. יש מתרצים שאבותינו קיימו את התורה הקדושה בארץ ישראל בלבד אבל לא בחוצה לארץ, ומאת ה' יתברך הייתה זאת שמתה רחל בדרך בתחילת בואם לארץ בכדי שלא תהיה תחת יעקב יחד עם אחותה בארץ ישראל (הרמב"ן). תירוץ נוסף אומר הרא"ם כי קודם מתן תורה היו האבות מקיימים את כל התורה כולה, אבל כל אחד ואחד היה צריך לקבל את התורה כמו גר, והרי אמרו חז"ל (יבמות צז) גר שנתגייר נחשב כקטן שנולד, וממילא כשנשא יעקב שתי אחיות בוודאי גיירם לפני הנישואין, ולאחר שהתגיירו אין להם חשיבות כשתי אחיות כי מאחר "שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי" כאילו רחל ולאה נולדו מחדש כל אחת בפני עצמה ללא שייכות אחת לשנייה, ולכן לא נאסרו על יעקב כלל.

וַתְּקַנֵּא רָחֵל בַּאֲחֹתָהּ" (ל א)

רש"י מבאר על פי מדרש רבה: "ותקנא רחל באחותה" - קנאה במעשיה הטובים אמרה אילולא שצדקה ממני לא זכתה לבנים... נשאלת השאלה: מה יש לקנאות במעשים טובים של מישהו אחר?! אם היא כל כך רוצה מי מנע ממנה לעשות?!

"משל למה הדבר דומה": לאחד שיושב במרפסת וצופה לרחוב, והנה הוא רואה את שכנו חוזר מבית הכנסת כשתפילין לראשו וציצית בבגדו והוא צועק לעברו: "היי מויישל'ה... איך אני מקנא בך שאתה הולך לבית הכנסת..." מויישל'ה נדהם נושא את עיניו לחברו ושואל: "למה אתה מקנא... תבוא גם אתה?!"...

מי מונע מרחל לעשות מעשים טובים כמו אחותה?!

חז"ל מבארים: שהיא קנאה בתפילה של אחותה. שהיו הכל אומרים (רש"י בראשית כט, יז) שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן הגדולה לגדול והקטנה לקטן... והייתה בוכה ואומרת: "יהי רצון שלא אפול בגורלו של רשע..." היא קינאה שאיננה יכולה להתפלל בכזו כוונה עד כדי כך שהתורה מעידה: "ועיני לאה רכות" מבכי של תפילות - לאה אימנו קרעה את השמיים בתפילותיה וזכתה להביא חצי משבטי י-ה... על תפילה בדבקות כזו אמרה רחל: אילולא שצדקה ממני לא זכתה לבנים... תפילה כזו לא שבה ריקם...

"ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי" (ל,א) **(תורת הפרשה)**

מסופר על הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר, שבא פעם להתפלל על קברה של רחל אמנו ביום היארצייט שלה. והנה נשמע באוזניו מהצד השני קולה של אישה חשוכת בנים, אומרת ומתחננת: "אימא רחל, הרי את בעצמך הרגשת את הטעם המר הזה בלי בנים, אם כן אנא אימא, המליצי טוב בעדי שאפקד בזרע של קיימא"... מיד כששמע רבי חיים תפילה זו, התרגש מאוד ואמר: בטוח אני שתפילה זו נתקבלה במרום, ובשנה הבאה אני רוצה להיות סנדק בברית זו.

הוא ביקש לברר מי היא האישה הזאת, וכך אצל אישה זו... היה, שלשנה הבאה שימש רבי חיים כסנדק.

ואם אין מתה אנכי" (ל, א) (מפי אריה)

הנה כבר כתבנו שרחל אמנו לא עניין אותה כבודה האישי, אלא רצתה רק כבוד שמים. וגם פה לענ"ד אין הדברים כפשוטם שרחל ביקשה ילדים כדי שהיא לא תמות, אלא העניין הוא כך.

רחל אימנו אמרה ליעקב שאמנם טוב ויפה הדבר שיש לך ששה בנים מלאה, שנים מזלפה, ושנים מבלהה וכו'. אבל דע לך שכל זה איננו שווה כלום, שהרי עתידים בניך לרדת למצרים והם עתידים לצאת משם רק בזכות יוסף. וזה שאמרה לו: ואם אין, דהיינו ואם אין את יוסף ובנימין שעתידים לצאת ממני, הם לא יצאו ממצרים, ואז, ע"י כך חלילה מת "האנכי", כי הם לא יקבלו את התורה ולא ישמעו את: "אנכי ה' א-לקיך". שזה תכלית כל הילדים שלך, ותכלית כל הבריאה כולה. וא"כ מה הועילו כל בניך שיש לך משאר הנשים. וגם את בנימין אנחנו צריכים. שהרי מרדכי היהודי יצא מזרעו של בנימין, ולולא מרדכי לא תהיה תקומה חלילה "לשונאיהם של ישראל". ונמצא שבזכות בנימין בני ישראל עתידים להינצל.

והם הדברים שאמרנו לעיל, שכל כוונתה של רחל הייתה רק לשם שמים, ולא בשבילה. והדברים נפלאים.

אשר מנע ממך פרי בטן (ל', ב') (ברכי נפשי)

הלקח שיש ללמוד מהקטע שלפנינו הוא שלכל מילה היוצאת מפיו של האדם - יש השפעה עצומה, וכדאי מאוד לנצל את הכוח הזה לדברים טובים ולהשפעות חיוביות.

פרטי המעשה התקבלו אצל הגר"י זילברשטיין במכתב מפורט שהגיע מבני זוג שחוו את הדברים על בשרם.

הכל יודעים שככל שקדושתם של הימים שלפני הפסח, היא גדולה ועצומה, כן רבה הסכנה של ההתפרצויות - כעס בבית, כאשר אחד מבני הזוג, או גם שניהם יחד, אינם שולטים בעצמם

מפאת לחץ העבודה, ולפעמים נעשה הדבר לפני הילדים, ומשמש כדוגמה שלילית שאין כמותה לבית יהודי. תחילתו של הסיפור היה בערב שבת הגדול, כאשר באותו בית עליו אנו מדברים נבדקו כבר רוב החדרים והוכשרו סופית לפסח, ועל הילדים נאסר להכניס חמץ למקומות הללו. אחד הילדים הקטנים לא נזהר דיו, ולמרות האזהרה של ההורים, והפתק באותיות קידוש לבנה שניתלה על הדלת ובו הודעה שהחדר כשר כבר לפסח, נכנס הילד אל החדר כשכולו מלא בפירורי חמץ. האב, שמן הסתם היה לחוץ מאוד באותו רגע, התרגז על הילד הקטן, וכעסו גבר בו, עד שהחל לצעוק בקול רעש גדול, טרק את דלתות הבית בחוזקה, ועשה רושם כמי שאיבד שליטה על עצמו.

להרגיע את הבעל!

מה צריכה לעשות עקרת בית הרואה את בעלה במצב כזה? – להרגיע את הבעל! לא להרים את קולה, לא להמשיך ולצעוק אף היא על הילדים, וכמובן לא להגיב בדברים חזקים נגד בעלה. אבל עקרת הבית שהעבירה לנו את המכתב, בראותה את בעלה מתרגז וכועס בצורה חמורה שכזו, הגיבה אף היא בחוזקה כנגדו, אבל לא הסתפקה בתגובה סתמית, אלא הוסיפה משפט שנפלט מפיה: 'אם אתה מתנהג בדרך שכזו כלפי הילדים, לא מגיע לך ילדים! - - - לאחר מכן אמר לה בעלה, שכבר ברגע הוציאה את המלים הללו מן הפה, הרגיש מאוד לא טוב... 'הרגשתי הייתה שלא ירחק היום והמלים הלא - טובות הללו תפעלנה את פעולתן'!

והיום ההוא הגיע הרבה יותר מהר מכפי שחשבו. האישה הייתה הרה, והנה לא עברו מספר ימים, ובעיצומו של חול המועד פסח – נפטר העובר שלה, באופן פתאומי לחלוטין, ושבק חיים לכל חי, ללא כל סיבה רפואית נראית - לעין. איך אמרה האישה: 'לא מגיע לך ילדים'!!! הם לא היו צריכים יותר מזה. הרמז היה שקוף וברור!

'תנצלי את הכוח לדברים חיוביים'

בני הזוג הגיעו לביתו של מרן הגר"ח קניבסקי, וסיפרו את שעבר עליהם. הגאון הביע את השתוממותו כיצד מוציאים מילים שכאלו בבית יהודי, ואמר שבוודאי העונש בא עליהם בגלל זה, וכששאלוהו מה התיקון לכך, אמר בפשטות 'תקבלו על עצמכם לא לומר שוב שטויות שכאלו'... הרבנית קניבסקי הוסיפה ואמרה ש'אם את רואה את הכוח האדיר שיש לך בפה, תנצלי זאת לדברים חיוביים, ותתפללי על דברים שהנך זקוקה להם'. האישה שמעה וקיבלה על עצמה לעשות כדבר הזה. והנה, בני הזוג לא נפקדו במשך שנים רבות בילדים. וחששו שלאחר פטירתו הפתאומית של העובר, לא ייפקדו שוב למשך תקופה ארוכה. עתה, לאחר ששמעה האישה על הכוח שיש בפיה, עמדה והתפללה לבוראה שתיפקדנה בילדים נוספים, והשקיעה מאוד בתפילות

אלו. וכפי שאמרה הרבנית קניבסקי, כך היה. לא עברה תקופה קצרה, והאישה נפקדה. וילדה תאומים.

"התחת א-לוקים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן" (ל, ב.)

יש כאן רש"י שנראה לכאורה מדרש פליאה: "אשר מנע ממך – את אמרת שאעשה כאבא, אני איני כאבא, אבא לא היו לו בנים אני יש לי בנים , ממך מנע ולא ממני ." דבר תמוה ביותר, וכבר הרמב"ן עומד על כך, וכי מדוע יעקב אבינו אינו יכול להתפלל עליה? וכי אם יש לו ילדים, אין הוא יכול להתפלל שגם לרחל יהיו ילדים? האם הצדיקים מתפללים רק על עצמם ואינם מתפללים על אחרים? מה הפשט ברש"י ?

ה"כתב סופר" מביא פשט עמוק: אחד מכוחות התפילה החזקים ביותר הוא – "כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה" (בבא קמא צב ע"א). לומדים זאת מאבימלך שאברהם התפלל עליו, ומיד לאחר מכן – "וה' פקד את שרה ."אומר יעקב לרחל: את רוצה שאתפלל עליך כמו אבא? לאבא היה כח תפילה חזק מאוד – "ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו", למרות שהיה צריך לאותו דבר, כל תפילתו הייתה שאשתו תיוושע, לתפילתו הייתה הבחינה של 'הוא צריך לאותו דבר'. אבל לי אין את כח התפילה הזה, כי הרי יש לי ילדים, ואם כן אין בכוחי להתפלל כמו אבא.

המעט קחתך (ל, ט) (מר אבישי יוחננוף)

"מתוך צניעות שהייתה בה ברחל זכתה ויצא ממנה שאול" שואלת הגמרא איזה צניעות הייתה ברחל? מתרצת הגמרא שמסרה סימנים לרחל שלא תתבייש, נשאלת השאלה מה הקשר לצניעות? אולי זה מידה טובה של ותרנות, לחשוב על הזולת, וכו'. אלא בנוהג שבעולם, אדם שעושה טובה לרעהו, משתדל בכל צורה שההוא יזכור לו זאת...

אצל רחל ראינו מעלה גדולה. לא רק שהיא מסרה את הסימנים בהקרבה עצומה, אלא גם אחרי שנים במעשה הדודאים, כשלאה באה אליה בטענה: "המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני", הרי יכלה רחל להשיבה מנה אחת אפיים: "אישך? הרי כל מה שאת נשואה לו זה בזכות מעשה החסד המופלג שלי".. שתקה. זוהי צניעות מופלגת. לא להחשיב בכלל את מעלתה על המעשה.

וַיִּקַּח לוֹ יַעֲקֹב מַקֵּל לִבְנֶה. וַיְצַּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פִּצֵּל בָּרְהָטִים. (ל, לז-לח) (הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע)

בהושענות להושענה רבה אנו אומרים "למען מיחם מקלות בשקתות המים הושענא. איזה זכות הוא זאת. אלא, אנו מזכירים בזה להקב"ה, שאפי' איש אמת כמו יעקב, הי' ג"כ מוכרח ללכת בדרכים עקמומית אחרי שגר רק עשרים שנה עם לבן, ומה נענה אנן הנמצאים זה אלפיים שנה בין זאבים, רמאים ונוכלים. מה הפלא אם הרבה פעמים אנו מוכרחים לסטות מן דרך הישרה ולפעול נגד הצדק.

"והיה העטפים ללבן והקשרים ליעקב (ל, מב.) **[רבי משה מקוברין זצ"ל]**

מי שייך למי

"הָעֲטֻפִים" - אלה המתעטפים בצביעות, מקורם בלבן הארמי.

"וְהַקְשָׁרִים " - מי שקשורים בלב תמים לה' יתברך, של יעקב הם.

אם כה יאמר נקודים יהיה שכרך וילדו כל הצאן נקודים ואם כה יאמר עקודים יהיה שכרך וילדו כל הצאן עקודים (לא,ח) **(אוהב תורה)**

ויש לדייק מדוע מדבר יעקב בלשון עתיד והלא הסיפור שהוא מספר לנשותיו, כבר היה?

ובספר "ליקוטי ריצב"א" מפרש שבתחילה ניסה לבן לרמות, אבל ראה שתמיד בסוף מה שהוא מתנה עם יעקב מצליח לו ליעקב. ולכן התחכם ואמר ליעקב, אתה תקבל את העקודים ואחרי שהגיע זמן שכל הצאן כבר היו מעוברות, אז שינה ואמר לו תקבל את הנקודים. וכך חשב לבן שיוכל לרמות. אבל מי כה' א-לוקינו היודע גם מחשבות בני אדם וידע את תכוניותיו של לבן. ולכן היו הצאן מעוברות לפי התוכניות של לבן, לפי מה שיאמר אח"כ ולא לפי מה שאמר מראש. וזה מה שכתוב אם כה יאמר נקודים יהיו שכרך, וילדו כל הצאן נקודים. לפי מה שיאמר אח"כ. וזהו שאמר יעקב לנשיו. ראו את הניסים שה' יתברך עשה אתנו

ויגנוב יעקב את לב לבן עד בלי הגיד לו כי ברח הוא (לא,כ) **(מר אבישי יוחננוף)**

וצריך להבין וכי יש מישהו בעולם שלפני שהוא ברח יספר שהוא עומד לברוח? וכי מי פתי יגלה זאת לאויבו?

אכן. יעקב הסתיר ענין אחר של בריחה, והוא שכשהגיע לחרן לא סיפר יעקב ללבן שהוא ברח מעשיו. כי אם לבן היה יודע זאת, לא היה נותן לו כלל את בנותיו לנשים. או שהיה שומר עליו מכל משמר שלא ייסע לארצו כי היה ללבן תרוץ מצוין, אם תיסע לאביך ודאי יבוא עשיו ויהרוג את בנותיי ונכדיי. וזהו שכתוב "ויגנוב יעקב את לב לבן". במה גנב לבו? על בלי הגיד לו כי ברח הוא – שהוא ברח מעשיו.

"עם אשר תמצא את א-להיך לא יחיה – הכר נא מה עמדי וקח לך" (לא,לב) **(מהר"מ שפירא זצ"ל)**

אמונתו של יעקב הייתה בא-לקים חיים, בורא שמים וארץ: אמונתו של לבן - בעץ ואבן מעשי ידי אדם, אין רוח חיים בהם: וזאת הייתה טענתו של יעקב: מה כל הרעש הזה? "עם אשר תמצא את א-להיך" - נניח שתמצא את אלהיך! מה יועילך ומה תועלת בו? הרי "לא יחיה"! הרי זה בול עץ אין בו ממש! אבל "הכר נא מה עמדי" - ראה איזה א-ל יש לי - "וקח לך" - קבל את אמונתי - אמונת אמת בא-לקים חיים.

מעשה אבות **(יחיאל מיכל מונדרוביץ')**

"האם אוכלים הכשר זה אֶצְלֵנוּ?" שואלת ילדה צעירה את אִמָּה בין משעולי הסופרמרקט במהלך קנייה. שאלה זו מציינת הצלחה חינוכית בבית זה. הצליחו ההורים יחדיו ליצור מושג בריא של אֶצְלֵנוּ. הילדים מורגלים ומתחנכים לחשוב בכל צמתי-החיים ובכל שאלה שמתעוררת: "כיצד נוהגים אצלנו \מה לובשים אצלנו \ איך מברכים אצלנו \ האם אצלנו ראוי לעשות כך או כך?" בכל משפחה האֶצְלֵנוּ שלה. את הכללים ואת הגבולות בונים קברניטי הבית בעמל עקבי מדי יום ביומו. לא די במלל כי אם במעש. לא בהסברה בלבד, אלא בעיקר בהמחשה. יוצקים יסודות איתנים. נדרש תכנון לעתיד תוך למידת העבר. ממשיכים את מסורת אבותינו ורבותינו, מקפידים על בנייה מתמשכת על יסודות הללו. עקביות בהנהגת חוקי ומנהגי הבית, מלמדת את הילדים המתווספים ל'מסלול המשפחתי' מהם כללי האֶצְלֵנוּ. מתהווה קליפה המשמשת שומר לפרי, סייג ומסגרת המגנים על האוצרות הפנימיים.

הכלל ידוע יותר ממה שהילד שומע - הוא רואה. הוא רואה את הנהגת סביבתו ופועל מתוך חיקוי בריא. מי לא מתמוגג ממראה תינוק בן שנה ומחצה הלוקח ספר בידו ומתחיל להתנועע בתנועת לימוד? מה נהדר יותר מתינוקת הנעמדת ליד אמה בהעלותה נרות שבת, ומחקה את תנועותיה בכיסוי פניה בתפילה חמה? אלה הם ניצני 'אצלנו' שימשיכו ויתפתחו למערכת חיים וחינוך. הילדים מביטים לעבר הוריהם ומוריהם. רואים ולומדים. כאשר הגאון רבי יעקב קמינצקי נשאל כיצד לחנך ילדים לברכות, ענה בפשטות "מעולם לא דיברתי עם ילדי על כך. פשוט ראו אותי מברך."

בפרשתנו גולה יעקב אבינו מעל שולחן אביו, ומרחיק נדוד לבית לבן הארמי. הוא עמל במלאכתו אצל לבן. יום ולילה עובד בנאמנות. לבן מנצל את תמימותו לכאורה של יעקב ואת יושר הליכותיו, ומחליף את משכורתו עשרת מונים. יעקב אינו מרשה לעצמו לאזן את פגעי הרמאות של לבן מעבידו. אינו לוקח את חוקת הצדק לידיו בעצמו. אינו מתיר לעצמו לשלוח יד בעדרי הצאן בכדי לצמצם פערי עושק. תיתן אמת ליעקב. שבע שנים ראשונות כמו שבע שנים

נוספות, לפני ואחרי הרמייה הכואבת, באותם יושר והגינות. המחיש לבניו אצלנו לא גונבים! יעקב משלים את תפילתו והיה ה' לי לא-לוקים – שלא יימצא פסול בזרעי.

ראובן בכורו ראה הפנים ממעשה אביו. "וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר חִטִּים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה". חז"ל מציינים שלמרות שהחיטים מצויות, לא פשט ידו בגזל, רק הביא דודאים מן ההפקר. במדרש רבה נאמר על כך "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה - יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזה". בני ראובן משופעים היו במקנה, וידעו על הקושי של גידול בהמה דקה בארץ ישראל מחשש גזל, על כן ביקשו ממשה רבינו להתנחל בעבר הירדן. מדברי המדרש אנו למדים ששבט ראובן למדו מאביהם את ה'אצלנו'! אצלנו נזהרים מן הגזל! יעקב שימש דוגמא לבניו, ראובן רואה ומפנים. צאצאיו כיוצא בו. כך בכל המישורים.

הרבה מתבכיינים על 'הילדים של היום'. עלינו האחריות, את הילדים האלה מגדלים 'הורים של הורים' ומתחנכים אצל 'מלמדים של היום'. בכל דור אתגרים ובכל דור רואים הישגים! אנחנו דור מצוין בס"ד!

בהצלחה בעבודת הקודש!

מסר אישי מארבע האלמנות **(שרה דבי גוטפרוינד)**

אחרי הפיגוע הנוראי בבית הכנסת בהר נוף, לא הצלחתי להירדם במשך כמה לילות. לא הצלחתי להוציא מהראש את האלמנות והיתומים. לא יכולתי להפסיק לחשוב על המחזה המזעזע של אותו בוקר. הכאב, ההלם המוחלט ועוצמת האובדן.

פניהם של האבות שנרצחו, הבזיקו כל הזמן מול עיני. פניהם המחייכות בתמונות, החמימות והחוכמה שהאירו מעיניהם, נעלמו מהעולם לנצח. בימים היה לי יותר קל לנתק את עצמי. העבודה השתיקה את מחשבותיי והעסיקה את ליבי. השלכתי את עצמי בהכרת תודה אל קצבם הסוער של חיינו – התרוצצויות, להכין את הילדים לצאת ללימודים בבוקר, עבודה, ארוחה, שיעורי בית, השכבה ואז להתארגן מחדש.

אולם אחרי העבודה ביום חמישי, מצאתי את עצמי מלקטת במטבח את כל המצרכים הדרושים לבישול סעודות השבת, והרגשתי כיצד גוש של כאב חוזר ומתכדר שוב בגרוני, במקום בו הוא שכן כל השבוע. איפה יהיו האלמנות בשבת? מי יעשה שם קידוש? איך יוכלו היתומים לשבת ליד כסאותיהם הריקים של אבותיהם?

פתחתי את אריזות העוף, וניסיתי לא לחשוב על זה, אך אז הטלפון שלי רטט על הודעת ווטסאפ חדשה: "בבקשה עצרו לרגע והתפללו מיד עבור איתן בן שרה. דחוף! הוא מתנודד בין חיים למוות. המחבלים היכו בו בראש עם הגרזן והוא נמצא עכשיו בסכנת חיים".

הנחתי את האריזות והתחלתי להתפלל, ואז הגיעו הדמעות, שרק חיכו כל השבוע להזדמנות. הנחתי את הראש על השיש ובכיתי בין זרועותיי. בבקשה תרפא אותו. בבקשה, בבקשה, מספיק מתים. מספיק יתומים. בבקשה, א-לוקים תרחם על הילדים שלך. איך נכניס שבת בצורה כזאת? איך אני אוכל להכין אי פעם שבת בצורה כזאת? בבקשה תעזור. בבקשה תרפא. בבקשה תנחם. בבקשה תראה לי כיצד למצוא תקוה בתוך סצנת הייאוש המציפה הזאת.

ואז ראיתי שמסר נוסף מהבהב בטלפון. מסר מהאלמנות. זאת הייתה הודעת מייל ובה בקשה מארבע האלמנות הטריות:

"בדמעות ובלב שבור מהדם שנשפך, דמם של קדושים, הבעלים שלנו, ראשיהם של בתינו (הי"ד), אנו פונות אל אחינו ואחיותינו, כל בית ישראל, בכל מקום בו הם נמצאים, להישאר מאוחדים לזכות ברחמים וחסד משמים. הבה נקבל על עצמנו להגביר את האהבה והרעות זה לזה, בין אם בין אדם לחברו, ובין אם בין קהילות שונות בתוך עם ישראל. אנחנו מתחננות שכל אחד ואחד יקבל על עצמו או עצמה בזמן קבלת שבת, שהשבת הזאת, פרשת תולדות, תהיה יום שבו נביע את אהבתנו זה לזה, יום שבו לא נדבר על דברים מפלגים או נבקר אחרים. התנהגות כזאת תהיה זכות גדולה לנשמות בעלינו, שנטבחו למען שמו. א-לוקים מסתכל עלינו מלמעלה ורואה את צערנו, והוא ימחה את דמעותינו ויאמר 'די לכל צרותינו'. ויהי רצון שנזכה לראות בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן ואמן.

על החתום, חיה לוין, ברריינה גולדברג, יעקבה קופינסקי, באשי טברסקי ובני משפחותיהן".

בהיתי במלים בתדהמה. אני יושבת ובוכה במטבח הרחוק שלי, לא יודעת איך בדיוק להתארגן לשבת בתוך כל הכאב הזה, והאלמנות עצמן עונות לי. להגביר אהבה ורעות. להשתמש בשבת כדי לשבור את המחיצות בינינו. אלוקים רואה בצערנו. הוא ימחה את דמעותינו.

האלמנות לוקחות את ליבותיהן השבורים ופונות אל יהודי כל העולם: גלו אהבה. תנו. בנו. השתמשו בשבת ככלי למלא את החסר

ימים ספורים אחרי הלוויות, באמצע השבעה, בזה האלמנות טרודות - לא בצער האישי שלהן ובכיסאות הריקים בראש שולחנות השבת שלהן. לא, הן לוקחות את ליבותיהן השבורים ופונות ליהודי כל העולם. הביעו אהבה. תנו. בנו. השתמשו בשבת ככלי כדי למלא את החסר.

וכשעמדתי שם, מוקפת במלים המקסימות האלה, הבנתי שא-לוקים נתן לנו אוצר: הכרת טוב יהודית – היכולת לזהות את הטוב ולהבחין בו. זאת לא סתם הכרת תודה, אלא היכולת למצוא - אפילו בזמנים הקשים ביותר - את התקווה. היכולת להכיר בטוב, להבחין באור שעדיין מקיף אותנו.

זה מה שהנשים הצדיקות האלה עושות. הן עומדות באמצע הסיוט האיום ביותר, ובמקום לשקוע לתוך עצמן בייאוש, הן מרימות מבט. הן פונות לא-לוקים שינחם אותן, ומאמינות שהוא ימחה את דמעותיהן. הן רואות את התקווה. הן מכירות בטוב, בפוטנציאל ובאחדות שיכולים לצמוח מתוך האסון. והן איכשהו רואות אור בקצותיהן של מנהרות היגון האישיות שלהן. ובמקום לשמור את הכל לעצמן בעומק צערן, הן מעניקות את האור הזה לאחרים. מתנה טהורה ויקרה שמלמדת אותנו כיצד למצוא את התקווה, את הטוב שמחכה שנכיר בו בתוך תוכנו. שנראה את החסד, נגלה אהבה זה לזה, נכיר במתנת השבת ונקבל אותה באהבה.

זה הזמן לבנות. זה זמן לראות את יופיו של העולם הזה ואת היופי שבתוך כל יהודי ויהודי. הן אומרות די לכל הכאב והצער. הן רואות את הנחמה. הן רואות שכולנו יכולים להתאושש. בבקשה א-לוקים מחה את דמעותיהן. החזק אותן. נחם אותן. עזור לנו לראות אותך וזה את זה באותה עין ברורה וטובה כמותן.

תודה על השבת. תודה שנתת לנו זה את זה. תודה שנתת לנו תקוה, הכרת טוב יהודית, גם כשהלבבות שלנו עדין שבורים.

חידון לפרשת ויצא

1. אחרי שיעקב חולם את חלומו, הוא נודר נדר (בראשית כח כ). מי עוד נודר (לא נשבע) בתורה, והיכן?

בספר במדבר כא ב, עם ישראל נודר להחרים את שלל המלחמה.

2. מי מבניו של יעקב, שלידתו מתוארת בפרשתנו, אינו נקרא בשם על ידי אמו?

בקריאת שמו של כל אחד מבני יעקב, אומרת התורה: "ותקרא שמו..." רק בקריאת שמו של לוי כתוב, 'קרא שמו לוי'. מכן אפשר להבין שלא אמו קראה לו בשם (בראשית כט, לד).

3. לאיזה מהשמות שניתנו לילדים שנולדו ללאה, התורה אינה מביאה כל הסבר?

התורה אינה מפרטת כל סיבה לשם שקבלה דינה (בראשית ל כא).

4. בפרשתנו רחל גונבת את התרפים (פסילים) מאביה, לבן. היכן עוד מסופר בתנ"ך על אישה שהתעסקה עם תרפים?

מיכל הניחה תרפים במיטת דוד כדי לעזור לו להימלט מאביה (שמואל א, יט יג).

5. באיזה הקשר מוזכרים ארבע רוחות השמים - צפון, דרום, מזרח ומערב - בפרשתנו? ואיפה עוד מוזכרים כל ארבע הרוחות בחומש בראשית?

בפרשה זאת (בראשית כח יד) א-לוקים מבטיח לאברהם שבניו ירבו ויפרצו לארבע כנפות הארץ – ימה (מערב) וקדמה (מזרח) צפונה ונגבה (דרום). בבראשית יג יד, ה' אומר לאברהם להביט לארבעת עבריו משום שבניו יירשו את כל הארץ – כלומר כל כיוון שאליו אברהם יביט.

6. מיהן שתי הנשים שמתוארות בתנ"ך כעקרות, מלבד האימהות?

אמו של שמשון נקראת "אישה עקרה" (שופטים יג ב), חנה אמו של שמואל קוראת לעצמה עקרה (שמואל א' ב ה).

7. איזה פרח מוזכר בפרשה זו והיכן?

ראובן אוסף דודאים לאמו, ועל פי חלק מהמפרשים מדובר בשם של פרח (בראשית ל יד עם רש"י).

8. איפה מוזכר קרח בפרשה זו?

כשיעקב מתאר את מסירותו ללבן, הוא אומר שביום החום אכל אותו ובלילה קרח (בראשית לא מ).

9. היכן מוזכר המספר שבע בפרשתנו, מלבד ביחס לשבע השנים שיעקב עבד תמורת רחל ולאה?

לבן משיג את יעקב ומשפחתו, שבעה ימים אחרי בריחתם (בראשית לא כג).

10. מהו החפץ שמוזכר בפרשתנו והוא החפץ הגבוה ביותר שמתואר בתורה כולה?

הסולם בחלומו של יעקב עומד על הקרקע ומגיע עד לשמים (בראשית כח ב).

שְׁאֵלוֹת חִידוֹן א' ב' לפרשת ויצא

א. כָּל הַבָּנוֹת (הַנָּשִׁים) יֹאמְרוּ לִי 'אַשְׁרַיִךְ!'

ב. שִׁפְחַת לֵאָה

ג. לָקוּחַ שֶׁלֹּא בְּרְשׁוּת

ד. לֵאָה יָלְדָה בַּת וּשְׁמָהּ

ה. הִנֵּה אֲנִי

ו. רָאָה

ז. שִׁפְחַת לֵאָה

ח. יַעֲקֹב יָצָא מִבְּאֵר שֶׁבַע וּפָנָה ל

ט. בַּעַל טְלָאִים

י. יָפֶה מְאוֹד

כ. יָדַי

ל. שֵׁם הָעִיר בֵּית אֵ-ל לָרִאשׁוֹנָה

מ. מִתַּחַת לְרֹאשׁוֹ

נ. הִתְגַּעְגַּעְתָּ מְאוֹד

ס. מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ

ע. אִשָּׁה שֶׁאֵין לָהּ יְלָדִים

פ. מַחְשׁוֹף בָּעֵצִים, מְקוֹמוֹת שֶׁהוּסְרָה מֵהֶם קְלִפַּת הָעֵץ

צ. גָּלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר כְּדֵי לְהַשְׁקוֹת אֶת

ק. כְּרִיתַת הַתְּבוּאָה שֶׁבַּשָּׂדֶה בְּמַגָּל אוֹ בְּחֶרְמֵשׁ אוֹ בִּמְכוֹנַת קְצִירָה

ר. הַבֵּן הַבְּכוֹר שֶׁל יַעֲקֹב וְלֵאָה

ש. מְקוֹם תְּפִלָּה הַמַּעֲלֶה אֶת הַתְּפִלָּה לַשָּׁמַיִם

ת. פְּסָלִים

תְּשׁוּבוֹת חִידוֹן א' ב' לפרשת ויצא

א. אִשְׁרוּנִי בָּנוֹת

ב. בִּלְהָה

ג. גָּנוּב

ד. דִּינָה

ה. הִנֵּנִי

ו. וַיַּרְא

ז. זִלְפָּה

ח. חָרָן

ט. טָלוּא

י יְפַת תֹּאַר וִיפַת מַרְאֶה

כ. כַּפַּי

ל. לוּז

מ. מְרַאֲשׁוֹתָיו

נ. נִכְסֹף נִכְסַפְתִּי

ס. סֻלָּם

פ. פְּצָלוֹת

צ. צֹאן לָבָן

ק. קְצִיר חִטִּים

ר. רְאוּבֵן

ש. שַׁעַר הַשָּׁמַיִם

ת. תְּרָפִים